

Obsah

NA AKTUÁLNU TÉMU

- doc. Ing. Jana Sršňová, CSc. / **K niektorým otázkam slovenského vývozu** / 2
Ing. Katarína Šebejová / **Charakteristika informačných zdrojov o firmách** / 5
Claudia Ružičková / **Outsourcing** / 9
Ing. Renáta Holičková / **Business Angels už aj na Slovensku?** / 12
Alena Groschová / **Záruka štátu na úverovú linku NIB** / 13

POSTREHY – PODNETY

- JUDr. Ján Vyhnálik / **Investičné bankovníctvo a komerčné bankovníctvo** / 14

PROFILY SVETOVÝCH EKONÓMOV

- prof. Ing. Ján Lisý, CSc. / **Murray Newton Rothbard** / 19

LEGISLATÍVA EURÓPSKEJ ÚNIE

- JUDr. František Hetteš / **Legislatíva Európskej únie** / 23

EURÓPSKA ÚNIA

- doc. Ing. Vladimír Gonda, PhD. / **Inštitucionálna štruktúra Európskej únie** / 24

PAMÄTNÉ MINCE

- Ing. Dagmar Flaché / **Pamätná strieborná minca k 200. výročiu úmrtia Wolfganga Kempelena** / 27

Z ARCHÍVU NBS

- Mgr. Andrea Leková / **Vzájomná pomocnica Nemecká Ľupča** / 28

INFORMÁCIE

- Z rokovania Bankovej rady NBS** / 29, 30
Prehľad vzdelávacích podujatí Inštitútu bankového vzdelávania NBS na II. štvrtrok 2004 / 31
Vybrané ukazovatele hospodárskeho a menového vývoja SR / 32

BIATEC

Odborný bankový časopis
marec 2004

Vydavateľ: Národná banka Slovenska

Redakčná rada: Ing. Marián Jusko, CSc. (predseda),
Mgr. Soňa Babincová, PhDr. Eva Barliková,
prof. Ing. Irena Hlavatá, CSc., Ing. Štefan Králik,
Ing. Jozef Kreutz, doc. Ing. Jozef Makúch, PhD.,
doc. Ing. Anna Pilková, CSc. MBA,
Ing. Monika Siegelová, doc. Dr. Ing. Vladimír Valach

Redakcia: šéfredaktorka: Mgr. Soňa Babincová
☎ 5787 2150, fax: 5787 1127

zástupkyňa šéfredaktorky: Ing. Alica Polónyiová

☎ 5787 2153

výtvarná redaktorka: Anna Chovanová

☎ 5787 2152

Adresa redakcie: Národná banka Slovenska
redakcia BIATEC, Imricha Karvaša 1, 813 25 Bratislava

Objednávky na inzerciu prijíma redakcia: ☎ 5787 2150

e-mail: biatec@nbs.sk

Počet vydaní: 12-krát do roka

Cena výtlačku: 21 Sk + poštovné

Ročné predplatné: 252 Sk + poštovné

Tlač: i + i print, spol. s r. o.

Mlynské Luhy 27, 821 05 Bratislava

Objednávky na predplatné v SR a do zahraničia,

reklamácie, distribúcia: ☎ 5063 3546, fax: 5556 5535

VERSUS, a. s., Expedičné stredisko,

Pribinova 21, 819 46 Bratislava

e-mail: expedicia@versusprint.sk

Termín odovzdania rukopisov: 8. 3. 2004

Dátum vydania: 22. 3. 2004

Registračné číslo: MK SR 698/92

ISSN 1335 - 0900

Foto na obálke: Pavel Kochan – Átrium – pľuca novej budovy
NBS v Bratislave

A full English-language version of this paper is available
on the web site of the National Bank of Slovakia:
<http://www.nbs.sk>

Anglická verzia časopisu je publikovaná na internetovej stránke
Národnej banky Slovenska: <http://www.nbs.sk>

Všetky práva sú vyhradené. Akékoľvek reprodukcie tohto
časopisu alebo jeho časti a iné publikovanie vrátane jeho elek-
tronickej formy nie sú povolené bez predchádzajúceho písom-
ného súhlasu vydavateľa.

K NIEKTORÝM OTÁZKAM SLOVENSKEHO VÝVOZU

doc. Ing. Jana Sršňová, CSc.
Ekonomická univerzita v Bratislave

Výsledky zahraničného obchodu permanentne vzbudzujú pozornosť nielen odborníkov, ale i širšej verejnosti. Informácie sa spravidla sústreďujú na výšku deficitu zahranično-obchodnej bilancie a jeho zdôvodnenie, prípadne na medziročné hodnotenie zmien v tovarovej a teritoriálnej štruktúre zahraničného obchodu SR. Na mimoriadny význam zahranično-obchodnej činnosti SR pre slovenskú ekonomiku poukazujú aj údaje v tab. 1 a 2.

slovenskej ekonomiky sa výrazne zvýšila najmä po roku 1996.

Vysoká funkčná otvorenosť slovenskej ekonomiky je spojená s pozitívnymi i negatívnymi aspektmi. Pozitívny je najmä tlak na konkurencieschopnosť, negatívom je, že slovenská ekonomika je výrazne ovplyvňovaná konjunkturálnymi cyklami, ale i dôsledkami prebiehajúcich štrukturálnych zmien v ekonomikách, najmä transformujúcich sa krajín.

Tab. 1 Vývoj HDP, vývozu a dovozu SR v rokoch 1993 – 2002 v mil. Sk
(v stálych cenách 1995)

Rok	HDP		Vývoz		Dovoz	
	abs	index rastu	abs	index rastu	abs	index rastu
1993	508 040	100,0	277 577	100,0	300 123	100,0
1994	534 341	105,2	311 448	112,2	283 953	94,6
1995	568 923	112,0	326 406	117,6	316 679	105,5
1996	602 137	118,5	322 001	116,0	379 400	126,4
1997	636 089	125,2	383 165	138,0	431 673	143,8
1998	661 292	130,2	433 792	156,3	504 428	168,1
1999	670 011	131,9	456 323	164,4	472 530	157,4
2000	684 751	134,8	519 200	187,0	520 800	173,5
2001	707 348	139,2	552 800	199,2	581 500	193,8
2002*	738 434	145,3	585 592	211,0	612 374	204,0

Prameň: ŠÚ SR. Na výpočet bol použitý HDP v stálych cenách po revidovaní ukazovateľov v júni 2002. Vlastné výpočty.

* rok 2002 predbežné výsledky.

V rokoch 1993 – 2002 vzrástol HDP indexom 145,3, vývoz indexom 211,0 a dovoz indexom 204,0.

Údaje z tab. 1 ďalej prezentujú:

- vyšší rast vývozu i dovozu ako rast HDP,
- permanentný rast vývozu,
- v rokoch 1996 – 1999 vyšší rast dovozu ako vývozu.

Podiel vývozu a dovozu výrobkov a služieb na HDP dokumentuje silnú funkčnú otvorenosť slovenskej ekonomiky, ktorá bude jednou z najvyšších v EÚ a porovnateľnou s Belgickom a Holandskom (tab. 2). Súčasne treba poznamenať, že funkčná otvorenosť

a dominujú v nej tri odvetvia – strojársky priemysel, chemický, farmaceutický a gumársky priemysel a hutnícky priemysel (tab. 3).

Výpočet v tab. 3 a 4 bol realizovaný na základe údajov 40 najväčších vývozcov v jednotlivých rokoch. Vzhľadom na vysokú podnikovú koncentráciu vývozu majú uvedené údaje dobrú vypovedaciu schopnosť (zahŕňajú takmer 82 % celkového vývozu realizovaného v roku 2002).

Rast vývozu bol v rokoch 1998 – 2002 podľa skupín veľmi rozdielny (tab. 4).

Tab. 2 Podiel vývozu a dovozu výrobkov a služieb na HDP v %

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Podiel vývozu a dovozu na HDP	113,7	111,4	113,2	116,5	128,1	131,9	138,6	151,9	160,4	162,2

Prameň: ŠÚ SR. Na výpočet bol použitý HDP v stálych cenách po revidovaní ukazovateľov v júni 2002. Vlastné výpočty.

Tab. 3 Odvetvová štruktúra vývozu SR v rokoch 1998, 2000 a 2002 (v %)

Odvetvie	1998	2000	2002
Strojársky priemysel	32,4	31,4	32,5
Chemický, farmaceutický a gumársky priemysel	22,5	26,3	25,1
Hutnícky priemysel	18,4	16,2	16,8
Energetický priemysel	9,4	8,6	8,6
Drevospracujúci priemysel	5,9	5,1	5,0
Elektrotechnický priemysel	4,3	5,2	5,3
Spotrebný priemysel	1,9	2,1	2,0
Potravinársky priemysel	1,3	1,4	1,4
Sklársky priemysel	1,5	1,1	1,0
Výroba stavebných materiálov	1,2	1,6	1,4
Polygrafický priemysel	0,7	0,6	0,6
Ťažobný priemysel	0,5	0,4	0,3
Spolu	100,0	100,0	100,0

Prameň: Trend TOP 200. Najväčší výrobcovia, zamestnávateľa a exportéri, 2002. Vlastné výpočty.
 Trend TOP 200. Tvár priemyslu na Slovensku menia najmä zahraniční investori, 2001. Vlastné výpočty.
 Trend TOP 100 priemyselných podnikov, 1999. Vlastné výpočty.

Tab. 4 Podiel vývozu jednotlivých skupín (podľa indexu rastu) na celkovom vývoze v %

Skupina	%
1. skupina – index rastu 2002 – 1998 pod 100	4,2
2. skupina – index rastu 2002 – 1998 od 101 – 150	13,5
3. skupina – index rastu 2002 – 1998 od 151 – 250	68,5
4. skupina – index rastu 2002 – 1998 od 251 – 400	0,0
5. skupina – index rastu 2002 – 1998 nad 401	13,8
Spolu	100,0

Pozitívne možno hodnotiť skutočnosť, že najvyšší podiel vývozu bol zaznamenaný v skupine s rastom od 151 – 250. Vysoký podiel tejto skupiny bol ovplyvnený prítomnosťou veľkých vývozcov – Volkswagen Slovakia, a. s., Slovnaft, a. s., Matador, s. r. o., Novácke chemické závody, a. s., Biotika, a. s., a ďalších. Mimoriadny rast vývozu zaznamenali v rokoch 1998 – 2002 INA Skalica, s. r. o., Sony Slovakia, s. r. o., a Slovenské elektrárne, a. s. (tab. 5).

Príslušnosť uvedených veľkých úspešných vývozcov k odvetviu predurčili strojársky a elektrotechnic-

Tab. 5 Index rastu vývozu 2002/1998 u vybraných slovenských vývozcov

Podnik	Odvetvie	Index rastu
BSH Drives and Pumps, s. r. o.	Elektrotechnický priemysel	1 720,0
Slovenské elektrárne, a. s.	Energetický priemysel	656,0
INA Skalica, s. r. o.	Strojársky priemysel	557,0
Whirlpool Slovakia, s. r. o.	Strojársky priemysel	474,0
ZSNP, a. s.	Hutnícky priemysel	425,2
Sony Slovakia, s. r. o.	Elektrotechnický priemysel	411,8
Slovnaft, a. s.	Chemický, farmaceutický a gumársky priemysel	235,2
IDC Holding, a. s.	Potravinársky priemysel	225,4
Matador, a. s.	Chemický, farmaceutický a gumársky priemysel	203,1
Volkswagen Slovakia, a. s.	Strojársky priemysel	191,5

Prameň: Trend TOP 200. Najväčší výrobcovia, zamestnávateľa a exportéri, 2002. Trend TOP 100 priemyselných podnikov, 1999. Vlastné výpočty.

Tab. 6 Podiel čistého vývozu na vývoze u vybraných slovenských vývozcov v roku 2002 v %

Podnik *	Odvetvie	Podiel čistého vývozu na vývoze v %
Volkswagen Slovakia, a. s.	Strojársky priemysel	30,6
Slovenské celulóžky a papierne, a. s.	Drevospracujúci priemysel	64,3
Slovalco, a. s.	Hutnícky priemysel	44,4
Sony Slovakia, s. r. o.	Elektrotechnický priemysel	29,7
Duslo, a. s.	Chemický, farmaceutický a gumársky priemysel	65,5
Matador, a. s.	Chemický, farmaceutický a gumársky priemysel	57,4
Železiarne Podbrezová, a. s.	Hutnícky priemysel	38,2
Novácke chemické závody, a. s.	Chemický, farmaceutický a gumársky priemysel	64,0
SCA Hygiene Products, s. r. o.	Drevospracujúci priemysel	68,5
Nylstar Slovakia, a. s.	Chemický, farmaceutický a gumársky priemysel	45,4
Slovenské energetické strojárne, a. s.	Strojársky priemysel	43,8

Prameň: Trend TOP v priemysle. Európsky duel na Slovensku, 2003. Vlastné výpočty.

* Výber podnikov bol daný dostupnosťou údajov.

Tab. 7 Pridaná hodnota na 1 Sk tržieb v rokoch 2000, 2001, 2002 u vybraných vývozcov v %

Podnik	Odvetvie	Pridaná hodnota na 1 Sk tržieb v %		
		2002	2001	2000
Volkswagen Slovakia, a. s.	Strojársky priemysel	12,7	19,4	19,1
INA Skalica, s. r. o	Strojársky priemysel	24,3	31,7	25,4
Whirlpool Slovakia, s. r. o.	Strojársky priemysel	8,4	10,0	n
Slovnaft, a. s.	Chemický, farmaceutický a gumárenský priemysel	18,2	17,7	19,5
Duslo, a. s.	Chemický, farmaceutický a gumárenský priemysel	25,1	29,4	33,6
Matador, a. s.	Chemický, farmaceutický a gumárenský priemysel	23,6	20,9	18,7
Chemosvit, a. s.	Chemický, farmaceutický a gumárenský priemysel	26,5	27,9	35,8
Rhodia Industrial Yams Slovakia, a. s.	Chemický, farmaceutický a gumárenský priemysel	21,4	24,4	21,8
U. S. Steel Košice, s. r. o.	Hutnícky priemysel	n	28,0	25,9
Železiarne Podbrezová, a. s.	Hutnícky priemysel	35,2	14,3	24,6
Slovalco, a. s.	Hutnícky priemysel	35,4	29,0	27,6
ZSNP, a. s.	Hutnícky priemysel	22,9	25,5	31,6
SPP, a. s.	Energetický priemysel	40,2	21,6	26,9
Slovenské elektrárne, a. s.	Energetický priemysel	41,9	53,9	58,6
Severoslovenské celulóžky a papierne, a. s.	Drevospracujúci priemysel	35,4	40,2	37,5
Kappa Štúrovo, a. s.	Drevospracujúci priemysel	28,1	31,9	31,7
Tento Slovakia, a. s.	Drevospracujúci priemysel	18,8	24,5	20,4
Sony Slovakia, s. r. o	Elektrotechnický priemysel	15,1	12,6	10,0
Leoni Slovakia, s. r. o.	Elektrotechnický priemysel	16,9	n	n
IDC Holding, a. s.	Potravinársky priemysel	25,9	29,7	32,3
Palma Tumys, a. s.	Potravinársky priemysel	23,4	18,5	24,7
Holcim (Slovensko), a. s.	Výroba stavebných materiálov	38,7	57,0	23,6
Grafobal, a. s.	Polygrafický priemysel	35,3	28,3	29,3

Prameň: Trend TOP v priemysle. Európsky duel na Slovensku, 2003.
 Trend TOP 200. Najväčší výrobcovia, zamestnávateľia a exportéri, 2002.
 Vlastné výpočty.
 n – neudáva

Tab. 8 Priemerná pridaná hodnota na 1 Sk tržieb podľa odvetví v %

Odvetvie	Pridaná hodnota na 1 Sk tržieb v %
Strojársky priemysel	14,7
Chemický, farmaceutický a gumárenský priemysel	21,1
Hutnícky priemysel	23,2 (bez U. S. Steel Košice)
Energetický priemysel	40,7
Drevospracujúci priemysel	33,7
Elektrotechnický priemysel	19,5
Spotrebný priemysel	32,7
Potravinársky priemysel	16,4
Výroba stavebných materiálov	32,9
Polygrafický priemysel	32,3

Prameň: Trend TOP v priemysle. Európsky duel na Slovensku, 2003.
 Vlastné výpočty.

ký priemysel ako najúspešnejšie z hľadiska rastu vývozu v rokoch 1998 – 2002.

Zatiaľ čo údaje o raste vývozu možno v určitých

odvetviach hodnotiť pozitívne, k „schladeniu“ dochádza pri analýze podielu čistého vývozu na vývoze. Jeho priemerná hodnota za sledovaný súbor 40 najväčších slovenských vývozcov je 44,4 %. Pod túto hranicu sa dostávajú najmä najväčší výrobcovia strojárkeho a elektrotechnického priemyslu (tab. 6).

Za jeden z najdôležitejších ukazovateľov konkurencieschopnosti považujeme pridanú hodnotu. Aké sú hodnoty tohto ukazovateľa u vybraných slovenských vývozcov, vidíme v tab. 7.

Odvetvové charakteristiky priemernej pridanej hodnoty na 1 Sk tržieb boli vypočítané zo súboru 157 najvýznamnejších slovenských vývozcov. Priemerná hodnota pridanej hodnoty na 1 Sk tržieb uvedeného súboru predstavovala 24,6 %.

Z tabuľky vyplýva, že práve väčší vývozcovia strojárkeho a elektrotechnického priemyslu vykazujú podiel pridanej hodnoty na 1 Sk tržieb pod priemernou úrovňou odvetvia, do ktorého patria. Negatívny je tiež pokles uvedeného ukazovateľa v roku 2002 u mnohých veľkých vývozcov.

Cieľom príspevku bolo upozorniť na potrebu komplexného posudzovania slovenského vývozu. Viaceré závery by mohli poslúžiť i pri strategických rozhodnutiach v hospodárstve SR.

CHARAKTERISTIKA INFORMAČNÝCH ZDROJOV O FIRMÁCH

Ing. Katarína Šebejová, Československá obchodná banka, a. s.

Pokračovanie z č. 2/2004

Kataster nehnuteľností

Kataster nehnuteľností¹ obsahuje súbor geodetických informácií a súbor popisných informácií. Súčasťou katastra je i zbierka listín, sumárne údaje katastra nehnuteľností o pôdnom fonde, pozemkové knihy, železničná kniha a iné dokumenty.

Od roku 1993 sa buduje kataster nehnuteľností, ktorý slúži ako informačný systém, najmä na ochranu práv k nehnuteľnostiam (v katastri sú evidované záložné práva na nehnuteľnosti), na daňové a poplatkové účely, na oceňovanie pozemkov, na ochranu poľnohospodárskeho a lesného pôdneho fondu a na budovanie iných informačných systémov o nehnuteľnostiach. Informačný systém katastra nehnuteľností centrálnie spravuje Geodetický a kartografický ústav Bratislava², vstup pre externých užívateľov je za poplatok.

Od februára 2004 je dostupný elektronický kataster nehnuteľností na internete³ cez aplikáciu Katastrálny portál na adrese www.katasterportal.sk, ktorú spravuje GKÚ Bratislava. Katastrálny portál slúži na vyhľadávanie údajov pomocou grafického rozhrania a evidovaných identifikátorov, na rozšírené vyhľadávanie cez databázové rozhranie, na registráciu a evidenciu prístupov. Generované výstupy sú výpis z katastra nehnuteľností (list vlastníctva), údaje o pozemkoch (parcelné číslo, výmera, druh a spôsob využitia, druh ochrany nehnuteľnosti, číslo LV atď.), súpis stavieb, register vlastníkov, sumárne výstupy na služobné účely, štatistické a ďalšie výstupy (Register obcí, Register katastrálnych území), prehľadná vektorová katastrálna mapa⁴. Výstupy majú iba informatívny charakter, vstupné dáta budú aktualizované mesačne.

Prístup k informáciám nie je zdarma. Vstup do databázy je možný na základe registrácie, po vytvorení virtuálneho účtu používateľa a vložení minimálnej zálohovej sumy (1000 Sk) na účet prevádzkovateľa. Z tejto čiastky budú on-line odpočítavané poplatky, pri nulovom zostatku nebude systém prístupný. Všetky informácie sú na adrese www.gku.sk.

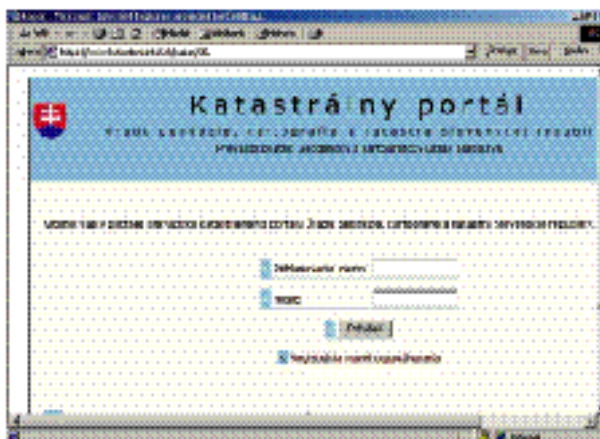
¹ Zákon č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov a úprav (úplné znenie zákon č. 3/2002 Z. z.).

² Rozpočtová organizácia Úradu geodézie, geografie a katastra SR (www.geodesy.gov.sk).

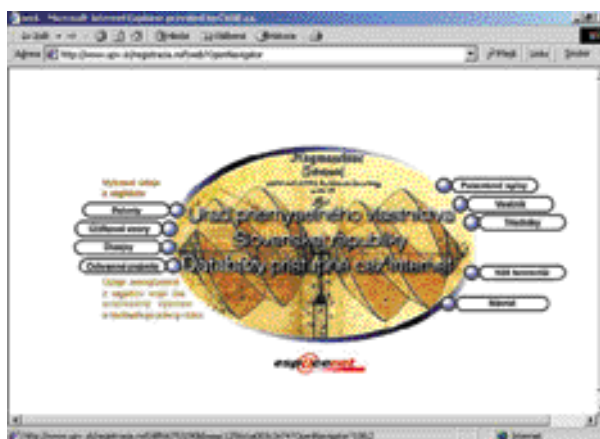
³ Uznesenie vlády SR č. 540/2002.

⁴ V súčasnej dobe je katastrálna mapa tvorená v digitálnej forme iba v určitých katastrálnych územiach.

Obrázok 1: www.katasterportal.sk – registrácia vstupu

Obrázok 2: www.indprop.gov.sk – vstup do databázy

Registre práv duševného vlastníctva

Register ochranných známok⁵, register dizajnov⁶, úžitkových vzorov⁷, patentový register⁸ a register európskych patentov s určením pre SR vedie Úrad priemyselného vlastníctva SR (ÚPV). Vybrané údaje zdarma sprístupňuje na adrese www.indprop.gov.sk, výstupy majú iba informatívny charakter. V registroch sú zapísané rozhodujúce údaje týkajúce sa prihlášok a registrovaných práv. Registre sú verejné, každý má právo do

⁵ Zákon č. 610/2002 Z. z. o ochranných známkach, § 43.

⁶ Zákon č. 444/2002 Z. z. o dizajnoch, § 48.

⁷ Zákon č. 478/1992 Z. z. o úžitkových vzoroch, § 20.

⁸ Zákon č. 435/2001 Z. z. (patentový zákon), § 57; Dohovor č. 376/2002 Z. z. o udeľovaní európskych patentov, čl. 127.

nich nahliadnuť, zápisy a zmeny sú zverejňované vo vestníku ÚPV. Vyhľadávanie v registroch je možné (z hľadiska identifikácie podnikateľa, resp. firmy) iba na základe mena (názvu) prihlasovateľa, resp. majiteľa práva duševného vlastníctva.

Neverejné registre

Centrálny register daňových subjektov

Právnická alebo fyzická osoba, ktorá získa povolenie (oprávnenie) na podnikateľskú činnosť alebo začne vykonávať inú zárobkovú činnosť na území SR, je povinná registrovať sa u miestne príslušného správcu dane⁹. Okrem registračnej má aj oznamovaciu povinnosť. Správca dane údaje preverí, prideli zaregistrovanému subjektu daňové identifikačné číslo a vydá mu osvedčenie o registrácii.

MF SR pre územné obvody všetkých daňových úradov zriadilo Daňové riaditeľstvo¹⁰, ktoré okrem iných úloh vytvára, udržiava a prevádzkuje daňový informačný systém, vedie centrálny register všetkých daňových subjektov, aktualizuje bázu dát, poskytuje informácie. Do centrálnej evidencie zaregistrovaných a nezaregistrovaných daňových subjektov nemôže nazrieť nikto okrem oprávnených osôb, ani z nej poskytovať informácie. Daňovým tajomstvom je informácia o daňovom subjekte, ktorá sa získa v daňovom konaní alebo v súvislosti s ním. Porušením daňového tajomstva nie je zverejnenie zoznamu daňových dlžníkov¹¹, zoznamu daňových subjektov, ktorým boli poskytnuté úľavy, údajov o spáchaní daňového trestného činu, o ktorom bolo právoplatne rozhodnuté, oznámenie o registrácii platiteľa dane inému daňovému subjektu. Zoznamy daňových dlžníkov sa zverejňujú v druhom polroku bežného roka za predchádzajúci rok, osobitne za právnické a za fyzické osoby s IČ, na stránke daňového riaditeľstva www.drsr.sk.

Register úverov a záruk (právnických osôb)

Od roku 1997 vedie Národná banka Slovenska register úverov a záruk¹², z ktorého poskytuje údaje bankám a pobočkám zahraničných bánk. V registri sú údaje o úveroch poskytnutých podnikateľom alebo iným osobám, o zabezpečení pohľadávok z týchto úverov a o prijatých záväzkoch voči podnikateľom alebo iným osobám v SKK alebo v cudzej mene, ktoré sú povinné poskyto-

vať NBS bezodkladne písomne banky a pobočky zahraničných bánk¹³. Údaje sú predmetom bankového tajomstva, nemožno ich poskytovať iným osobám.

Do registra úverov a záruk sa oznamujú údaje:

- o poskytnutých úveroch, o prijatých záväzkoch (položky presne ustanovené v opatrení),
- o podnikateľovi, ktorý je právnickou osobou, (obchodné meno, právna forma, sídlo, IČ, zoznam vlastníkov s viac ako 10-percentným podielom na základnom imaní, resp. hlasovacích právach a dátum, ku ktorému je platný, t. j. zoznam právnických osôb (obchodné meno, právna forma, sídlo a IČ) a fyzických osôb (meno, priezvisko, obchodné meno, IČ alebo RČ, adresa trvalého pobytu a miesto podnikania, ak sa od adresy líši),
- o podnikateľovi, ktorý je fyzickou osobou (meno, priezvisko a obchodné meno, IČ, adresa trvalého pobytu a miesto podnikania, ak sa od adresy líši),
- o inej fyzickej osobe (meno a priezvisko, RČ, adresa trvalého pobytu),
- o inej právnickej osobe (názov, IČ, sídlo).

Z registra sa banke poskytujú údaje o podnikateľovi alebo inej osobe v členení podľa toho, či sú údaje o úveroch a zárukách oznámené do registra bankami, ktoré neaktualizovali svoje údaje v registri počas posledných 3 mesiacov, alebo ostatnými bankami.

NBS má k dispozícii (s polročnou aktualizáciou) aj údaje z registra hypoték, ktorý vedie každá hypotekárna banka¹⁴. Hoci v registri hypoték sú podrobné údaje o každom hypotekárnom a komunálnom úvere¹⁵, NBS ho nevedie ako úverový register, informácie slúžia pre potreby regulácie a bankového dohľadu.

Vestníky

Obchodný vestník

V Obchodnom vestníku sa zverejňujú údaje zapísané do obchodného registra, oznámenia o uložení v zbierke listín, ako aj ďalšie dôležité údaje, ktorých zverejnenie predpokladajú osobitné predpisy (napr. rozhodnutia konkurzných súdov). Vydavateľom Obchodného vestníka je Ministerstvo spravodlivosti SR. Zverejňovanie údajov v Obchodnom vestníku upravuje od 1. 2. 2004 nariadenie vlády SR č. 42/2004 zo 17. 12. 2003 o Obchodnom vestníku. Nariadenie zabezpečuje promptné zverejnenie údajov, čím prispieva k zvýšeniu transparentnosti podnikateľského prostredia. Zmenila sa tiež frekvencia vydávania Obchodného vestníka (spravidla každý pracovný deň) až dovtedy, kým papierová podoba nebude

⁹ Zákon č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov a o zmenách v sústave územných finančných orgánov v znení neskorších predpisov (úplné znenie zákon č. 171/2001 Z. z.

¹⁰ Zákon č. 150/2001 Z. z. o daňových orgánoch, § 3.

¹¹ Zákon č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov v znení neskorších predpisov, § 23, § 23b. V zozname je uvedené meno a priezvisko fyzickej osoby, trvalý pobyt alebo miesto podnikania (ak sú odlišné), obchodné meno alebo názov právnickej osoby, sídlo, výška daňového nedoplatku podľa jednotlivých druhov daní.

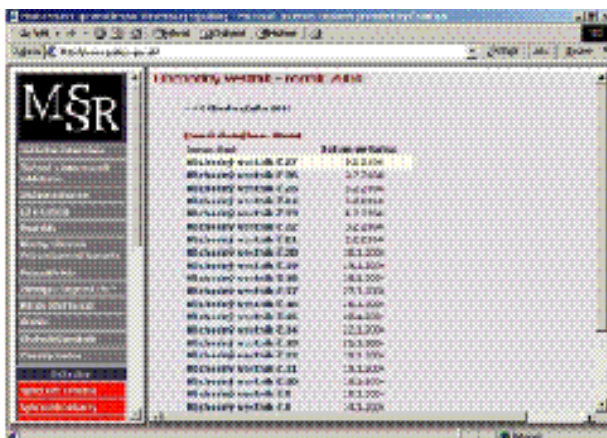
¹² Zákon č. 481/2001 Z. z. o bankách v znení neskorších predpisov a úprav § 38.

¹³ Podrobnosti o vedení a používaní registra, rozsah a spôsob oznamovania a poskytovania údajov i technické zabezpečenie ich ochrany sú v opatrení NBS z 30. 5. 2003 (2/2003) o registri úverov a záruk, účinnosť od 1. 6. 2004.

¹⁴ Zákon č. 481/2001 Z. z. o bankách v znení neskorších predpisov a úprav, § 76.

¹⁵ Vyhláška NBS a MF SR z 21. 12. 2001 o registri hypoték a o postavení a činnosti hypotekárneho správcu.

Obrázok 3: www.justice.gov.sk – Obchodný vestník

plnohodnotne (s rovnakými právnymi účinkami) nahradená elektronickou podobou¹⁶. Pripravuje sa nový formulár na zverejňovanie finančných údajov.

Nariadenie vlády o Obchodnom vestníku je v súlade s uznesením vlády SR č. 280/2003 (návrh opatrení na zefektívnenie obchodného registra). Ide o prvú, tzv. legislatívno-organizačnú etapu, v ktorej sa mení proces fungovania obchodného registra (OR)¹⁷. V druhej etape, ktorá má byť ukončená v polovici r. 2005, sa predpokladá prepojenie informačných systémov jednotlivých registrových súdov do centrálnej, verejne prístupnej on-line databázy OR, čo umožní uverejnenie údajov zapísaných v OR na internete (tzn. Obchodný vestník na internete) a tieto údaje už budú právne záväzné. Tretia etapa má zabezpečiť vytvorenie predpokladov na elektronickú komunikáciu s obchodným registrom. Na zápis do OR bude automaticky nadväzovať zverejnenie zapísaného údajov na internete, čo bude znamenať oveľa pružnejší prístup k právne záväzným údajom OR.

Obchodný vestník je od roku 2004 zdarma prístupný na adrese Ministerstva spravodlivosti SR www.justice.gov.sk a na adrese www.zberka.sk, na ktorej sú prístupné aj iné vestníky (spravidla ročník 2001 a novšie).

Vestník verejného obstarávania

Vo vestníku sa zverejňujú¹⁸ oznámenia používané vo verejnom obstarávaní, zoznam podnikateľov¹⁹ vrátane zmien, údaje týkajúce sa odbornej prípravy a preškolenia, zoznam obstarávateľov podliehajúcich Dohode o vládnom obstarávaní a ďalšie informácie.

Vydavateľom vestníka je Úrad pre verejné obstarávanie.

¹⁶ Nariadenie stanovuje podklad na zverejnenie údajov, ako aj formu, v akej bude predložený vydavateľovi (pisomne či elektronicky), spôsob doručenia podkladov (elektronickou poštou či poštou), lehotu, v ktorej je vydavateľ povinný zverejniť alebo uverejniť jednotlivé druhy údajov a výšku poplatkov.

¹⁷ Na základe zákona č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri a vykonávacej vyhlášky MS SR z 15. 12. 2003, ktorá ustanovuje vzory tlačív na podávanie návrhov na zápis a zoznam listín, ktoré je potrebné k návrhu priložiť.

¹⁸ Zákon 523/2003 Z. z. o verejnom obstarávaní.

nie. Podkladom na zverejnenie je prvopis oznámenia, zverejní sa najneskôr do 12 dní odo dňa odoslania, skráteno do 5 dní.

Verejné informácie z kapitálového trhu

Organizátorom neverejného trhu s cennými papiermi je Burza cenných papierov v Bratislave (BCPB). Na stránke www.bsse.sk sú zdarma²⁰ dostupné informácie o emitentoch kótovaných cenných papierov (vrátane vybraných údajov z finančných výkazov), zoznam cenných papierov, s ktorými je možné obchodovať na burze, on-line informácie o uzatvorených obchodoch na burze oneskorené o 60 minút (vrátane cien), vývoj priemerného kurzu pre vybraný cenný papier, hodnoty burzových indexov SAX a SDX.

Evidenciu cenných papierov a činnosti s ňou spojené vykonávalo Stredisko cenných papierov (SCP), ktoré bolo organizované na nečlenskom princípe. Od 19. 1. 2004 SCP zmenilo svoje obchodné meno a transformovalo sa na Centrálny depozitár cenných papierov SR, a. s., ktorý bude fungovať na členskom princípe.

Centrálny depozitár zriadi na žiadosť emitenta register emitenta, ktorý obsahuje:

- číselné označenie registra, dátum jeho založenia, dátum a čas vykonania zápisu v ňom,
- údaje o emitentovi: obchodné meno alebo názov, IČ a sídlo, ak je právnickou osobou, meno a priezvisko, RČ a trvalý pobyt, ak je fyzickou osobou,
- údaje o jednotlivých cenných papieroch v stanovenom rozsahu, ak je cenný papier evidovaný na účte vedenom centrálnym depozitárom;
- obchodné meno alebo názov, IČ a sídlo člena, údaje o jednotlivých cenných papieroch v stanovenom rozsahu, ak sú cenné papiere evidované na klientskom účte člena.

Centrálny depozitár je povinný odovzdať emitentovi výpis z jeho registra emitenta²¹. Centrálny depozitár a člen sú povinní najmenej raz za týždeň uverejňovať v dennej tlači s celoštátnou pôsobnosťou, uverejňujúcou burzové správy, údaje o cenných papieroch prijatých na trh kótovaných cenných papierov, pri ktorých sa zaevi-

¹⁹ Úrad pre verejné obstarávanie vedie zoznam podnikateľov, ktorí preukázali spôsobilosť na uzavieranie zmlúv vo verejnom obstarávaní, a ktorí o zapísanie požiadali. Zapísanie v zozname oprávňuje podnikateľa zúčastniť sa na verejnom obstarávaní bez potreby preukazovať splnenie podmienok. Zoznam obsahuje obchodné meno a sídlo podnikateľa, predmet podnikania, IČ, registračné číslo. Je verejne prístupný, každý môže do neho nazrieť a robiť si z neho výpisy. Zapísané údaje sú účinné proti každému obstarávateľovi, nie je ich potrebné overovať.

²⁰ Za poplatok môže verejnosť využiť službu BURZANet (historické dáta o obchodovaní), profesionálny užívateľ môže na základe zmluvy využívať tri základné balíky služieb: kompletný servis (1) o obchodovaní v reálnom čase, (2) o obchodovaní po skončení obchodovania, (3) o emitentoch. Burza uvádza na internete aj informačné povinnosti emitentov na kótovanom hlavnom trhu a oznamovacie povinnosti.

²¹ Vždy pri vydaní, zmene alebo zrušení emisie CP a pri preмене podoby CP, niekedy aj na žiadosť emitenta.

doval odplatný prevod inak ako na pokyn burzy cenných papierov²².

Centrálny depozitár je povinný bez zbytočného odkladu uverejniť v dennej tlači s celoštátnou pôsobnosťou, uverejňujúcej burzové správy, údaje²³ o:

- vydaných (zmenených, zrušených) emisiách cenných papierov prijatých na trh kótovaných cenných papierov burzy cenných papierov,

- vzniku a zániku pozastavenia práva nakladať s celou emisiou cenných papierov prijatých na trh kótovaných cenných papierov burzy cenných papierov.

Podľa platnej legislatívy, ak centrálny depozitár začne svoju činnosť²⁴, bude už povinný zverejňovať iba informácie, týkajúce sa spoločností, ktorých cenné papiere boli prijaté na trh kótovaných cenných papierov burzy.

Výročné správy slovenských firiem

Výročná správa je dokument, ktorý sa ukladá v Zbierke listín. V súčasnosti sú výročné správy niektorých slovenských firiem v elektronickej podobe najjednoduchšie dostupné na stránke www.ineko.sk. INEKO, Stredo-európsky inštitút pre ekonomické a sociálne reformy, od roku 2000 organizuje súťaž „Najlepšia (vý)ročná správa roka...“. V súťaži sa osobitne hodnotia elektronické výročné správy, všetky sú potom dostupné na internetovej stránke organizátora súťaže. Čoraz viac výročných správ sa však objavuje aj na internetových stránkach jednotlivých firiem.

Budúcnosť firemných informácií v SR

On-line prístup do verejných registrov možno označiť za prvý krok k zvýšeniu transparentnosti podnikateľského prostredia v SR. Výpis z registra získaný cez internet má zatiaľ iba informatívny charakter a nie je úplne aktuálny (údaje v jednotlivých registroch sú aktualizované s rôznym časovým oneskorením). Vývojové trendy i zámery vlády SR spejú k zániku tlačенých periodík, k zverejňovaniu údajov na internete a k zjednoteniu prístupu k registrom.

Začiatkom roku 2003 sa objavili informácie o zámere vytvoriť tzv. register registrov – Centrálny register ekonomických subjektov (CRES)²⁵. Návrh Ministerstva

hospodárstva SR a Štatistického úradu SR však nebol schválený²⁶. Ďalšími zainteresovanými boli Ministerstvo spravodlivosti SR, Ministerstvo vnútra SR a Ministerstvo financií SR. CRES mal obsahovať údaje deviatich registrov, ktoré by zostali naďalej v nezmenenej podobe, mal byť verejne prístupný, limitovaný však mal byť rozsah bezplatne poskytovaných informácií. V prvej etape sa mal prepojiť obchodný, živnostenský a štatistický register vrátane registra osôb podnikajúcich podľa osobitného zákona (lekári, samostatne hospodáriaci roľníci atď.), register obyvateľov (CEPO), register bankrotov a po čase aj register účtovných závierok. V druhej etape sa mal do systému začleniť kataster nehnuteľností, register záložných práv na hnuťelný majetok a úverový register. Akciová spoločnosť, ktorá by register spravovala by nebola jeho vlastníkom, ale iba distribútorom informácií. Po zadaní IČ by bolo možné z centrálného registra na jednom mieste získať a preveriť údaje o firme či podnikateľovi, čím by sa znížilo riziko v obchodných vzťahoch a podnikateľské prostredie by sa značne sprehľadnilo. Na začiatku roku 2004 sú prístupné iba jednotlivé registre, úverový register je v štádiu prípravy, register účtovných závierok nebol sprevádzkovaný.

Úverový register umožní výmenu informácií o platobnej morálke klientov, čím môže prispieť k poklesu úverov rizikovým klientom a uľahčiť poskytnutie úveru dôveryhodným žiadateľom. Pilotná prevádzka by mala byť spustená v r. 2004. Dcérska spoločnosť bánk Slovak Banking Credit Bureau (SBCB) bude retailový úverový register zastrešovať v SR ako inštitúcia bankových služieb, rovnako ako dcéra bánk v ČR. Register sa pripravuje ako otvorený, t. j. bude možné jeho využitie aj inými ako zakladajúcimi bankami, prípadne neskôr aj inými spoločnosťami, obsahovať by mal údaje o fyzických osobách – občanoch i podnikateľoch. Sprevádzkovanie registra uľahčila aj novela zákona o bankách, ktorá okrem iného umožňuje vymieňanie informácií o klientoch prostredníctvom úverového registra. Zapojeniu ďalších poskytovateľov finančných služieb do tohto úverového registra (lízingových a splátkových spoločností) zatiaľ bráni súčasná legislatíva. Vo vyspelých ekonomikách sú úverové registre vnímané ako zdroj dôveryhodných údajov pre úverový trh, a preto pôsobia aj ako stimul dobrej platobnej morálky.

V rámci elektronizácie verejnej správy (eGovernment) je na stránke www.obcan.sk prístupný ako pilotný projekt Verejný informačný portál, ktorý uľahčuje styk s orgánmi a inštitúciami verejnej správy, jeho prevádzkovateľom je Úrad vlády SR. Portál je pripravený tak, aby sa stal elektronickou bránou pre elektronický úrad, miestom, cez ktoré občan i podnikateľ bude môcť získať informácie, ale aj vybavovať podania a riešiť požiadavky.

²² Najmä obchodné meno emitenta, druh cenného papiera a ISIN, počet prevedených kusov cenného papiera pri každej emisii, priemernú cenu pri každej emisii, pri ktorej boli prevedené cenné papiere.

²³ Obchodné meno, sídlo a IČ emitenta (právnická osoba), meno, priezvisko a RČ emitenta (fyzická osoba), druh CP, ISIN, dátum vydania, zmeny, zrušenia emisie, formu, podobu, počet CP emisie, resp. dátum vzniku, zániku pozastavenia práva nakladať s CP.

²⁴ Zákon č. 162/2003 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách určuje 60-dňovú lehotu, počas ktorej bude poskytovať služby podľa doterajších predpisov.

²⁵ V tlači používaný aj názov Referenčný register ekonomických subjektov (RRES).

²⁶ Podľa ŠÚ SR treba vytvoriť právny rámec pre systém národných registrov SR, uzákoníť predpis o základných registroch verejnej správy, ako aj zákony o jednotlivých registroch.

OUTSOURCING

Claudia Ružičková, Národná banka Slovenska

S rastúcou zložitou bankových a finančných služieb a technológií sa v bankovom sektore objavujú aj nové riziká. Medzi ne patrí aj operačné riziko banky, ktorého súčasťou je riziko z outsourcingu. Samotný pojem outsourcingu má viacero výkladov. Medzi ne patria sémantický, funkčný i právny výklad. Podľa sémantického výkladu môžeme outsourcing rozložiť ako „out“, čo znamená vonkajší, a „source“, čo znamená zdroj. Funkčný výklad rozlišuje službu od nakupovanej služby – nakupovaná služba nie je zahrnutá do základných služieb a predmetu podnikania, preto sa spoločnosti zbavujú vedľajších činností, ktoré sú pre nich ekonomicky nevýhodné. Právny výklad však nemá v našom právnom poriadku žiadnu špeciálnu oporu, preto sa právny výklad tohto pojmu vytvorí v príslušnej zmluve s poskytovateľom služieb.

Čo je outsourcing?

Príkladom definícií outsourcingu v jednotlivých krajinách je napr. regulácia v Holandsku a Českej republike. Podľa regulácie v Holandsku¹ sa outsourcing definuje ako obstaranie služieb, tovarov a príslušenstva, ktoré tvoria časť bankových alebo pomocných obchodných postupov na štrukturálnom základe inou skupinou entít alebo nezávislými tretími stranami okrem nákupu. Česká národná banka definuje² outsourcing ako zabezpečovanie bankových činností alebo činností slúžiacich na podporu bankových činností inou osobou pre banku na zmluvnom základe.

Väčšina krajín Európskeho hospodárskeho priestoru (European Economic Area, EEA), napr. Rakúsko, Belgicko, Holandsko, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Island, Írsko, Luxembursko, Nórsko, Portugalsko, Španielsko a Švédsko nemá právnu definíciu outsourcingu, hoci majú jasné pracovné definície. Nie je však celkom zrejmé, či všetky krajiny myslia „outsourcingom“ to isté. Pod negatívnou definíciou outsourcingu sa rozumejú činnosti regulované zákonom o bankách alebo vyžadujúce bankové povolenie, ktoré nesmú byť outsourcované. Pod pozitívnou definíciou sa rozumejú činnosti, ktoré majú banky povolené outsourcovať. Rakúsko a Írsko majú nepriamu – negatívnu definíciu outsourcingu. Päť krajín má v princípe právnu všeobecne pozitívnu definíciu outsourcingu, pokrývajúcu základné bankové činnosti. Niektoré krajiny v definícii explicitne či implicitne vylučujú

čujú bankové činnosti, ktoré nie sú základné. Nemecko má regulatórnu definíciu pozitívnu, ktorá je aplikovaná ako doplnenie k požiadavkám zákona o bankách. Podobne Veľká Británia má pozitívnu definíciu, pokrývajúcu všetky služby poskytované bankou s oddelenou definíciou materiálneho outsourcingu základných činností. Taliansko má sekundárnu legislatívu, ktorá veľmi všeobecne definuje outsourcing, ale indikuje špecifické činnosti, ktoré majú kreditné inštitúcie povolené outsourcovať. Niektoré krajiny majú pozitívnu aj negatívnu definíciu outsourcingu.

Čo vedie banky a iné inštitúcie k využívaniu outsourcingových služieb rôznych spoločností?

V prvom rade sú to ekonomické dôvody – za rovnaké alebo dokonca nižšie náklady dostane inštitúcia kvalitnejšiu službu. V druhom rade sú to odborné dôvody, nakoľko inštitúcia si len ťažko udrží odborníkov, ak im nie je schopná poskytnúť dostatok odbornej práce, nakoľko ich odborný rast je potom obmedzený. Ako príklad tejto situácie sa dá uviesť problematika informačných technológií (IT) a odborníkov v tejto oblasti.

Na základe výskumu Deloitte Research³ vyplýva, že finančné inštitúcie vo svete najviac z dôvodu zefektívnenia režijných nákladov (napr. že banka nezaplatí odborníkov v tejto oblasti, nakoľko vývoj pokračuje rýchlym tempom) outsourcujú informačné technológie do krajín s nižšími režijnými nákladmi,

¹ 4201 Regulation on Organization and Control, De Nederlandsche Bank N. V., October 2002.

² Úřední sdělení České národní banky ze dne 1. října 2001 k využívání outsourcingu bankami, Věstník ČNB, částka 16/2001 ze dne 5. října 2001.

³ Beth Ellyn Rosenthal: Deloitte Study Discovers 75 Percent of Global Financial Institutions Plan to Outsource Offshore, June 2003.

ako sú India, Srí Lanka, Čína, Južná Afrika, Filipíny, Singapur a Malajzia. 33 % respondentov odpovedalo, že už outsourcujú IT a v priebehu 24 mesiacov bude IT outsourcovať až 75 % respondentov. Týmto finančné inštitúcie ušetria asi 39 % svojich režijných nákladov. Podobne ako outsourcovanie IT sa pripravuje aj outsourcing obchodných procesov, ako sú call centrá, general processing pre ľudské zdroje, finančníctvo a účtovníctvo, back office a životné poistenie. V budúcnosti sa môže vyskytnúť hybridný model, keď banky budú spolu so svojimi poskytovateľmi služieb zakladať tzv. „joint ventures“, teda partnerstvo dvoch alebo viacerých hospodárskych jednotiek, ktoré vytvárajú samostatnú novú jednotku so zámerom uskutočňovať ekonomickú aktivitu. V konečnom dôsledku však outsourcovanie služieb (teda ich zabezpečenie pomocou outsourcingu, resp. pomocou externých dodávateľov) znamená zníženie nákladov.

Outsourcing pre banky znamená na jednej strane určité výhody, na druhej strane sú tu však aj isté riziká, ktoré so sebou prináša. Pre banky je výhodné najmä to, že majú možnosť dostať sa k odborníkom v určitej oblasti a kvalite služieb, ktorú nie sú schopné zabezpečiť z vlastných zdrojov. Rizikami sú napríklad technologické odhalenie sa pred poskytovateľom služieb ako aj nedostatky v outsourcingových službách, ktoré banka nemala zabezpečené zmluvným vzťahom. Hlavné riziko, ktorému je banka pri využívaní outsourcingu vystavená, je spojované predovšetkým s ochranou bankového tajomstva (môžu byť porušené príslušné ustanovenia zákona o bankách o bankovom tajomstve). Banka je preto povinná zabezpečiť, aby boli údaje o jej klientoch chránené a nesie za to plnú zodpovednosť. Hoci ochranu údajov zabezpečuje banka zmluvou uzavretou s poskytovateľom služieb, primárna zodpovednosť za ochranu údajov ostáva na samotnej banke.

Základom outsourcingového vzťahu je zmluva, uzavretá medzi bankou a poskytovateľom služieb outsourcingu. Typová (vzorová) zmluva neexistuje, vytvorí sa vždy na špecifický záväzkový vzťah. Zmluva má vždy písomnú podobu, aby sa nespochybnilo, čo je jej obsahom. Zmluvy sa používajú pomenované (napr. zmluva o dielo, nájomná zmluva, mandátna zmluva) alebo nepomenované (výslovne neupravené v právnom poriadku). Obsahom zmluvy by mal byť predmet outsourcingu, povinnosti zmluvných strán, cena za poskytnuté služby, zmluvné ošetrovanie rizík, vyplývajúcich z outsourcingu (ochrana banky proti neplneniu zo strany poskytovateľa služieb a jeho výpadku, ochrana banky pri ukončení zmluvného vzťahu, ochrana údajov a informácií, zodpovednosť za vzniknutú škodu), trvanie a ukončenie zmluvy

(výpoveď, odstúpenie od zmluvy, ich dôsledky) a riešenie sporov.

Väčšina krajín má základné princípy a zásady využívania outsourcingu upravené priamo v zákone o bankách. Podrobnejšie otázky, ako napr. postup banky pri rozhodovaní o činnostiach, ktoré chce outsourcovať, sú upravené v normách s nižšou právnou silou ako sú smernice, nariadenia a opatrenia. Rozoznávame dva základné typy outsourcingu – interný outsourcing, keď je outsourcing vykonávaný členom bankovej skupiny a externý outsourcing, keď outsourcing nie je vykonávaný členom bankovej skupiny, ale externou spoločnosťou. Legislatívne pravidlá ich však nerozlišujú. Formálny súhlas regulátora (inštitúcie dohľadu nad činnosťou banky, či už je to bankový dohľad alebo viac alebo menej integrovaný orgán dohľadu nad finančným trhom) s využívaním outsourcingu sa spravidla nevyžaduje. Väčšina regulátorov sa však zhoduje v názore na nevyhnutnosť kontroly outsourcingu regulátorom bez ohľadu na to, či je poskytovateľ služieb časťou ekonomickej skupiny banky alebo nie. Niektorí regulátori uvádzajú, že činnosti pre banku významné a rizikové, podliehajúce bankovému dohľadu, alebo tie, ktoré sú predmetom bankového tajomstva, môžu byť outsourcované len so súhlasom národného regulátora. V prípade, že využívanie outsourcingu neprebíha v súlade s platnou legislatívou a pravidlami, stanovenými regulátorom, môže regulátor banke ďalšie využívanie outsourcingu zakázať alebo uplatniť sankcie.

Základnou podmienkou využívania outsourcingu v jednotlivých krajinách je obozretné riadenie všetkých činností, vrátane outsourcovaných. Táto povinnosť je ustanovená v jednotlivých právnych predpisoch. Miera obozretného postupu banky pri riadení outsourcovaných činností musí byť minimálne taká, aká by bola v prípade, že by outsourcované činnosti vykonávala samotná banka. Navyše by banka mala mať jednoznačne definované zásady riadenia rizík, vyplývajúcich z outsourcingu, a tieto riziká by mala aj hodnotiť a kvantifikovať.

Vo všeobecnosti je outsourcing povolený vo všetkých krajinách EEA. Škála činností, ktoré môžu byť outsourcované, je široká. Niektorí regulátori uvádzajú prípady, kde využívanie outsourcingu nie je explicitne dovolené. Ide napr. o outsourcing interného auditu, keď poskytovateľ služby nie je súčasťou finančnej skupiny (externý outsourcing) a o vedenie účtovníctva a prípravu účtovných závierok pre externého audítora banky alebo pre firmu, s ktorou externý audítor spolupracuje. Tie krajiny, ktoré majú definíciu outsourcingu, zamýšľajú mať aj právne obmedzenia na škálu outsourcingu. Väčšina regulátorov sa zhoduje na tom, že outsourcing základných činností, na

ktoré má inštitúcia povolenie, by mal byť regulovaný alebo zakázaný a zodpovednosť za riadenie by nemala byť nikdy outsourcovaná.

Pokiaľ ide o legislatívu Európskej únie (EÚ), právny predpis týkajúci sa outsourcingu zatiaľ neexistuje, momentálne je pripravený len dokument⁴ obsahujúci návrh jedenástich princípov o outsourcingu. Prvých osem princípov sa týka vlastných politík a procedúr bánk, kým posledné tri princípy sú určené pre národných regulátorov. Medzi princípy, určené pre banky patria napr. tieto: zodpovednosť za riadenie nemôže byť outsourcovaná; konečná zodpovednosť za správne riadenie rizík spojených s outsourcingom je na vrcholovom manažmente banky; banky by mali mať vyvinutú politiku prístupu k outsourcingu vrátane plánov na nepredvídané udalosti a východiskové stratégie; všetky úpravy o outsourcingu by mali byť predmetom formálnej zmluvy. Činnosti, ktoré nemôžu byť outsourcované pokrývajú oblasti korporátneho plánovania, organizácie, riadenia a kontroly, nakoľko ide o primárne riadiace funkcie. Dôležité oblasti, ktoré by mohli byť outsourcované, môžu zahŕňať napr. back-office a administratívne činnosti spojené s poskytovaním hypotekárnych úverov. Čo sa týka periférnych (doplnkových) oblastí bankových činností (napr. poradenské služby používané bankou ako právne a daňové poradenstvo), na ich outsourcovanie nie sú určené žiadne obmedzenia, pokiaľ sa netýkajú internej kontroly alebo kľúčových bankových funkcií. Princípy týkajúce sa regulátorov hovoria o možnosti dohľadov na mieste u poskytovateľa služieb, koncentrácii rizík (ak poskytovateľ služieb poskytuje outsourcingové služby viacerým bankám) a o rizikách spojených s tzv. „reťazovým“ outsourcingom, keď poskytovateľ služieb využíva subdodávateľov. Spomínané princípy EÚ sú však tak pre regulátorov, ako i pre banky len usmerňujúce, nie sú pre nich právne záväzné.

Dokument Bazilejského výboru pre bankový dohľad o správnych postupoch riadenia a regulácie operačného rizika⁵ uvádza súbor desiatich princípov, ktoré poskytujú rámec pre účinné riadenie a reguláciu operačného rizika. Tento dokument je určený tak bankám, ako i regulátorom na hodnotenie zásad a postupov riadenia operačného rizika. Keďže riziká súvisiace s outsourcingom sú do veľkej miery súčasťou všeobecne chápaného operačného rizika, tento dokument sa venuje aj problematike outsour-

cingu. Podľa neho musia banky vypracovať zásady riadenia rizík spojených s outsourcovanými činnosťami. Outsourcing činností môže totiž transferovaním činností na iné subjekty s lepšími znalosťami a priesktorom na riadenie rizík, spojených so špecializovanými obchodnými činnosťami, znížiť rizikový profil inštitúcie. Využívanie tretích strán bankou však neznižuje zodpovednosť jej predstavenstva a manažmentu za zabezpečenie, aby sa činnosť tretej strany vykonávala bezpečne, správne a v súlade s platnými zákonmi.

V právnom poriadku Slovenskej republiky zatiaľ outsourcing nie je výslovne upravený ani právne definovaný. Banky sa pri svojom podnikaní riadia platnou legislatívou, hlavne platným zákonom o bankách a opatreniami Národnej banky Slovenska. V súčasnej dobe pripravuje Národná banka Slovenska metodické usmernenie pre banky a pobočky zahraničných bánk na výkon činností outsourcingom. Ako podklad pre túto reguláciu slúžil prieskum v slovenskom bankovom sektore, vykonaný medzi bankami a pobočkami zahraničných bánk v priebehu mesiacov júl až august 2003. Prieskum ukázal, že hoci outsourcing nie je v Slovenskej republike zatiaľ regulovaný, využívajú ho vo väčšej či menšej miere všetky banky. Ako poskytovateľa služieb banky využívajú hlavne slovenské právnické osoby, ako aj členov svojej bankovej skupiny (materské, dcérske a sesterské spoločnosti) a stavebné sporiteľne, aj fyzické osoby – živnostníkov. Banky outsourcingom zabezpečujú najmä právne, daňové a personálne poradenstvo, informačné systémy a informačné technológie, vymáhanie dlhov, sprostredkovateľskú činnosť, prevádzku bankomatov a podporné služby (správu nehnuteľností, správu písomností, upratovacie služby, strážnu službu a pod.), činnosti súvisiace s platobnými kartami a marketingové činnosti.

Záverom je potrebné podotknúť, že k rizikám, plynúcim z používania outsourcingových služieb, je potrebné stavať sa rovnako ako k ostatným rizikám, to znamená, že aj tieto riziká treba identifikovať, merať (odhadovať), monitorovať a obmedzovať. Outsourcing je však potrebné aj regulovať, aby nebola ohrozená bezpečnosť bankového sektora. V podmienkach slovenského bankového sektora je regulácia outsourcingu možná priamo v zákone o bankách, v opatrení Národnej banky Slovenska alebo v metodickom usmernení, ktoré síce nie je pre banky záväzné, ale vyjadruje názor regulátora na danú problematiku.

⁴ High Level Principles on Outsourcing, Groupe de Contact, October 2002.

⁵ Sound Practices for the Management and Supervision of Operational Risk, Basel Committee on Banking Supervision, February 2003.

BUSINESS ANGELS UŽ AJ NA SLOVENSKU?

Ing. Renáta Holičková, Slovenská záručná a rozvojová banka, a. s.

Uplynul už rok, čo Slovenská záručná a rozvojová banka, a. s., v spolupráci s rakúskou Austria Wirtschaftsservice GmbH (bývalá Innovationsagentur GmbH) realizuje spoločný program „i2 – Slovakia – Burza pre Business Angels“.

Kto sú Business Angels?

Ide o trh podobný burze, prostredníctvom ktorej SZRB koordinuje dopyt a ponuku finančných zdrojov a vhodných projektov medzi podnikateľmi a investormi, a to sprostredkovaním ich vzájomného kontaktu. Dôvodom na zavedenie tohto programu je skutočnosť, že pre mnohé malé a stredné podniky je prístup k finančným zdrojom dlhodobou prekážkou rozvoja. Podniky, ktoré sú vo fáze zrodu alebo iba na začiatku činnosti a nemajú dostatočnú úverovú históriu alebo dokázateľné úspechy, sú ešte v horšej situácii. Zreteľné je to najmä tam, kde doteraz prevládalo len úverové financovanie. Banky sú pri poskytovaní úveru do začínajúceho podniku opatrné, pretože podnik buď nepoznajú, alebo majú o ňom len málo informácií, podnik často nemá dostatok prostriedkov na zabezpečenie úveru alebo jeho podnikateľský zámer v sebe nesie vysoké riziko.

Alternatívou k bežným spôsobom financovania je investičná činnosť Business Angels. Za Business Angels sú označované fyzické osoby, ktoré prinášajú do podnikov s rastovým potenciálom okrem kapitálu aj vlastné podnikateľské vedomosti a skúsenosti. Business Angels, inak nazývaní aj neformálni investori, sa pre investovanie rozhodujú na základe svojich osobných poznatkov v príslušnom odvetví alebo oblasti a vlastného odhadu potenciálu podniku, do ktorého majú zámer investovať. Cieľene investujú do podniku vo fáze zrodu alebo do začínajúceho podniku, čím znásobujú možnosti získania ďalších finančných zdrojov, napríklad získanie bankového úveru a pod.

Finančné prostriedky, ktoré Business Angel investuje do podniku, sú len jedným z jeho prínosov. Nemej cenným prínosom je aj tzv. pridaná hodnota, ktorú Business Angel prináša. Sú to jeho skúsenosti v operatívnej oblasti vedenia podniku, znalosť odvetvia alebo oblasti podnikania a široké kontakty. Tieto faktory sú pre podnik veľmi užitočné a zvyšujú jeho šance na prežitie, ako aj pohľad bánk v budúcnosti.

Kto sa môže zapojiť do programu?

Účastníkom je na jednej strane podnikateľ, ktorý má spracovaný projekt a záujem poskytnúť investorovi majetkovú účasť, resp. kooperáciu na jeho projekte. Na druhej strane je investor, ktorý má záujem nejakou formou participovať na realizácii projektu podnikateľa. SZRB im sprostredkuje vzájomný kontakt. Postupne teda buduje obidve databázy – databázu podnikateľov, ktorí ponúkajú zaujímavé a inovačné riešenia, ale pre rizikovosť projektu alebo krátku úverovú históriu nemajú možnosť získať klasický bankový úver a databázu investorov.

Medzi investorov okrem Business Angels, tvoriacich najpočetnejšiu skupinu, zaraďujeme aj podnikateľských a inštitucionálnych investorov (rizikové kapitálové fondy, inkubátory). Aby mohol byť podnikateľ zaradený do databázy, jeho projekt musí spĺňať určité kritériá. Predovšetkým musí byť inovatívny, čiže prinášať nové výrobné idey či technológie. Najvhodnejšie sú tie, ktoré sú založené na báze patentov alebo vynálezov. Projekt musí mať veľký úžitok pre zákazníka, veľký trhový potenciál, kvalifikovaný manažérsky tím a jasne rozpoznateľný konkurenčný predstih.

Od začiatku činnosti kontaktovalo SZRB so svojimi projektmi cez 60 podnikateľov. Po posúdení predložených podnikateľských zámerov však prevažná časť projektov nespĺňala práve kritérium inovácie, na ktorom je založená základná filozofia tejto formy financovania, a preto nemohli byť zaradené do programu.

Niektorí podnikatelia nemali k projektom spracované podnikateľské zábery, preto im bolo odporučené, aby si ich najprv vypracovali. Kritériá spĺňali a do programu boli zaradené zatiaľ iba tri projekty: výroba elektronických zariadení na monitorovanie pohybu osôb, projekt z oblasti koncentrovaných solárnych systémov a projekt z oblasti pravidlovo riadených informačných systémov. K týmto projektom boli sprostredkovaní investori, ale zatiaľ medzi nimi ešte nedošlo k uzavretiu spolupráce. V priemere sa na jeden projekt sprostredkujú asi traja

investori. (Pozn.: V súčasnosti je na trhu dostatok rizikového kapitálu. V európskom meradle len asi 2 – 5 % podaných podnikateľských zámerov získa financie na ich realizáciu.)

Budovanie databáz je náročné a časovo zdĺhavé. SZRB nie je klasickou komerčnou bankou, ktorá má vlastnú klientelu, a preto pri ich budovaní potrebuje podporu a pomoc zo strany vybraných partnerských inštitúcií, akými sú predovšetkým banky, regionálne poradenské a informačné centrá (RPIC), podnikateľské inovačné centrá (BIC), Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania, stavovské organizácie, združenia podnikateľov a živnostníkov, univerzity technického zamerania a pod.

Najvýznamnejším partnerom je rakúska spoločnosť Austria Wirtschaftsservice GmbH, ktorá SZRB ponúkla svoje know-how a umožňuje jej využívať databázu rakúskych investorov. Túto databázu dnes tvorí viac ako 90 investorov (72 Business Angels, 7 podnikateľskí investori, 13 inštitucionálni investori). Koncom uplynulého minulého roka SZRB nadviazala spoluprácu s viacerými bankovými (Ľudová banka, Poštová banka, Istrobanka, VÚB, ČSOB) i nebankovými inštitúciami (Úrad priemyselného vlastníctva SR, RPIC Lučenec, RPIC Martin, RPIC Považská Bystrica). SZRB má záujem, aby sa informácie o programe dostali k čo najširšiemu okruhu podnikateľov.

Dnes je SZRB na Slovensku jediná, ktorá sprostredkúva investovanie prostredníctvom Business

Angels. Táto forma financovania sa však v praxi uplatňuje už od začiatku 20. storočia. Vznikla v USA a v medzivojnovom období prenikla aj do západnej Európy.

Postupne prechádzala prirodzeným vývojom. Dnešná bola viac-menej živelná a ani podnik hľadajúci investora, ani investor, ktorý chcel investovať do podniku, prakticky o svojej existencii a záujmoch nevedeli. Postupne preto vznikali organizácie, ktoré začali koordinovať tieto činnosti a vytvorili sieť – tzv. Business Angel Network (BAN). V roku 2002 pracovalo v Európskej únii 157 subjektov BAN (v roku 1999 iba 64). BAN sa postupne rozširuje aj do budúcich členských krajín únie.

Podľa štatistiky je v súčasnosti v Európe asi 125 000 aktívnych Business Angels a počet potenciálnych investorov sa odhaduje dokonca až na jeden milión. Z rozsiahleho prieskumu z roku 2000 vyplýva, že investície sprostredkované Business Angels prostredníctvom BAN dosahujú pri individuálnych investíciách výšku do 500 000 EUR (priemerná výška investície je 200 000 EUR), syndikované investície aj niekoľko miliónov EUR.

Aj napriek tomu, že počet spracovaných projektov nebol taký, ako sa predpokladalo, SZRB očakáva, že aktívnou spolupracou s partnerskými inštitúciami sa jej podarí tento program rozšíriť a viac predstaviť podnikateľskej obci, aby plnil svoju úlohu – pomáhal začínajúcim podnikateľom realizovať ich podnikateľské plány.

ZÁRUKA ŠTÁTU NA ÚVEROVÚ LINKU NIB

Alena Groschová, Slovenská záručná a rozvojová banka, a. s.

Slovenská záručná a rozvojová banka, a. s., (SZRB) získala 17. 12. 2003 záruku štátu na bankový úver od Nordic Investment Bank (NIB) vo výške 10 miliónov EUR. Doba splatnosti úveru je do 15 rokov, s možnosťou odkladu splátok istiny do 5 rokov odo dňa prvého čerpania úveru. Úverová sadzba bude pre každý projekt stanovená individuálne.

Z úverovej linky NIB budú podporené projekty zlepšujúce kvalitu života obyvateľov Slovenska, výstavby infraštruktúry, realizácie energetických projektov, zabezpečenia zásobovania pitnou vodou, odkanalizovania, výstavby čističiek odpadových vôd, ale aj pod-

pory investícií severských krajín a iných projektov (štrukturálnych fondov a kohézneho fondu). Úver je určený malým a stredným podnikateľom, obciam a mestám, podnikom s majetkovou účasťou obcí a podnikateľom – príjemcom finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov a kohézneho fondu. Zo zdrojov úverovej linky je možné spolufinancovať maximálne 50 % celkových nákladov projektu. Minimálny objem nákladov projektu musí byť ekvivalent 200 000 EUR. Úver je možné kombinovať s inými úverovými a záručnými programami SZRB, ako aj s projektmi financovanými z kohézneho a štrukturálnych fondov.

INVESTIČNÉ BANKOVNÍCTVO A KOMERČNÉ BANKOVNÍCTVO

INVESTIČNÉ BANKOVNÍCTVO A PRIVÁTNE BANKOVNÍCTVO V SÚVISLOSTI S AKTIVITAMI NIEKTORÝCH NEBANKOVÝCH SUBJEKTOV

- INVESTIČNÉ A KOMERČNÉ BANKOVNÍCTVO, MODELY ICH USPORIADANIA
- SITUÁCIA V EÚ A NA SLOVENSKU

JUDr. Ján Vyhnálik, Národná banka Slovenska

Niektoré obchodné spoločnosti na Slovensku, ktorým nebolo udelené bankové povolenie, ponúkajú služby investičného bankovníctva a privátneho bankovníctva. Z toho dôvodu považujeme za potrebné vymedziť vzťah oboch spomínaných kategórií k platnému zákonu o bankách a iným príslušným zákonom. V tejto súvislosti je tiež žiaduce ozrejmiť vzťah investičného bankovníctva a komerčného bankovníctva.

Investičné bankovníctvo

Investičné bankovníctvo – investment banking (ďalej aj „IB“) je ekonomická kategória, pričom jednoznačné vymedzenie jej obsahu nie je jednoduché ani pre ekonomickú teóriu. Investičné bankovníctvo nie je právnou kategóriou a tento pojem nie je definovaný ani používaný v platných zákonoch alebo iných právnych predpisoch. Jeho zaužívanie bolo spojené s výkonom špecifických činností investičného charakteru bankami, vzťahujúcich sa najmä k trhu cenných papierov. Zameriavaním sa na výkon investičných činností došlo v rámci bankových systémov niektorých krajín k vyprofilovaniu špecifickej skupiny investičných bánk. Okrem bánk však vykonávali investičné činnosti súčasne aj iné špecializované subjekty, pričom názov investičné bankovníctvo sa zaužíval všeobecne na označenie tohto druhu služieb bez ohľadu na druh licencovaných subjektov, ktoré ich vykonávali.

V ekonomickej teórii sa používa viacero definícií investičného bankovníctva.

Napr. Petr Musílek¹ uvádza, že podľa R. Kuhna² sú možné nasledujúce štyri definície IB, a to od najširšej po najužšiu:

1. Všetky aktivity hlavných firiem na Wall Street – od medzinárodných emisných obchodov až po maloobchodné obchody, vrátane obchodov s nehnuteľnosťami a poisťovacími produktmi.

2. Všetky aktivity na kapitálových trhoch, t. j. emisné obchody, korporatívne financie, fúzie a akvizície, sprá-

va majetku, financovanie pomocou rizikového kapitálu, obchodné bankovníctvo (merchant banking) a transakcie s cennými papiermi pre inštitucionálnych investorov. Toto poňatie IB neobsahuje napr. retailové transakcie s cennými papiermi a obchody s poisťovacími produktmi.

3. Vybrané obchody na kapitálových trhoch s dôrazom na emisné obchody, fúzie a akvizície a obchodné bankovníctvo (merchant banking).

4. Najužšia definícia vychádza z historických tradícií, keď za IB boli považované emisné obchody a brokerské alebo dilerké obchody na sekundárnych trhoch.

P. Musílek definuje investičné bankovníctvo ako transakcie uskutočňované s cennými papiermi, finančnými derivátmi a ostatnými inštrumentmi privátnych finančných trhov. Do IB zahŕňa: emisné obchody, vlastné a sprostredkovateľské obchody s investičnými nástrojmi, úschovu, správu majetku a fúzie a akvizície. Investičné bankovníctvo obsahuje predovšetkým sprostredkovateľské obchody na účet klientov, pričom hlavným zdrojom zisku je sprostredkovateľská provízia, prípadne rozdiel medzi nákupným a predajným kurzom (na rozdiel od komerčného bankovníctva, kde prevládajú obchody na vlastný účet a riziko, pričom hlavný zdroj zisku tvorí úroková marža medzi aktívnymi a pasívnymi úrokovými obchodmi).

V rámci platnej slovenskej legislatívy investičné bankovníctvo predstavuje vlastne súbor činností, ktoré zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o cenných papieroch“) upravuje pod názvom investičné služby. Na výkon týchto činností je potrebné povolenie Úradu pre finančný trh na poskytovanie

¹ Musílek, P.: Finanční trhy & investiční bankovníctví. ETC Publishing, s. r. o., Praha 1999.

² Kuhn, R.: Investment Banking. Harper and Row, New York 1990.

investičných služieb, ktorým sa povoľuje vznik obchodníka s cennými papiermi alebo zriadenie pobočky zahraničného obchodníka s cennými papiermi na území SR (§ 54 zákona o cenných papieroch).

Investičné služby (hlavné a vedľajšie) sa v zmysle § 6 zákona o cenných papieroch poskytujú klientom pri nakladaní s investičnými nástrojmi za podmienok ustanovených týmto zákonom.

Investičnými nástrojmi sú: akcie, dlhopisy, podielové listy, tzv. zastupiteľné cenné papiere, s ktorými je spojené právo nadobudnúť akcie a dlhopisy, alebo ktoré zakladajú právo na vyrovnanie v určených peňažných prostriedkoch, cenné papiere vydané mimo územia SR, s ktorými sú spojené obdobné práva ako s predchádzajúcimi cennými papiermi, ďalej nástroje peňažného trhu v slovenskej mene a v cudzej mene, termínové zmluvy pripúšťajúce aj finančné vyrovnanie záväzkov z týchto zmlúv, ktoré sa vzťahujú na investičné nástroje, úrokové miery, peňažné prostriedky v slovenskej mene a v cudzej mene alebo indexy finančného trhu, opcie na kúpu alebo predaj investičných nástrojov a im rovnocenných nástrojov pripúšťajúcich aj finančné vyrovnanie (opcie na peňažné prostriedky v slovenskej mene a v cudzej mene – menové opcie a opcie na úrokové miery – úrokové opcie), zmluvy o zámene úrokových mier, mien a akcií.

Hlavnými investičnými službami sú:

- prijatie pokynu klienta na nadobudnutie, predaj alebo iné nakladanie s investičnými nástrojmi a následné postúpenie pokynu klienta na účel jeho vykonania,
- prijatie pokynu klienta na nadobudnutie alebo predaj investičného nástroja a jeho vykonanie na iný účet ako na účet poskytovateľa služby,
- prijatie pokynu klienta na nadobudnutie alebo predaj investičného nástroja a jeho vykonanie na vlastný účet,
- riadenie portfólia tvoreného jedným alebo viacerými investičnými nástrojmi v súlade s poverením klienta na základe zmluvy o riadení portfólia cenných papierov oddelene od portfólia iných klientov,
- zabezpečenie predaja investičných nástrojov pre emitenta pri ich vydaní (t. j. umiestňovanie),
- nadobudnutie investičných nástrojov od ich emitenta pri ich vydaní na účel ich predaja iným osobám vrátane záväzku odkúpiť od emitenta neumiestnené investičné nástroje (t. j. upisovanie).

Vedľajšími investičnými službami sú:

- úschova alebo správa jedného alebo niekoľkých investičných nástrojov,
- poskytovanie úverov alebo pôžičiek klientovi na účel vykonania pokynu klienta na nadobudnutie alebo predaj investičného nástroja, ak poskytovateľ úveru alebo pôžičky je účastníkom tohto obchodu a ak sú splnené podmienky podľa zákona o bankách,

- poskytovanie poradenstva o stratégii podnikania a poskytovanie poradenstva a služieb týkajúcich sa zlúčenia, splynutia, premeny alebo rozdelenia spoločnosti alebo kúpy podniku,

- obstarávanie vydávania cenných papierov pre emitentov a služby súvisiace s upisovaním, umiestňovaním, vyplácaním výnosov a splácaním investičných nástrojov,

- poradenská činnosť vo veciach týkajúcich sa investovania do investičných nástrojov,

- prijímanie peňažných prostriedkov od klienta a vykonávanie obchodov s devízovými hodnotami v súlade s devízovým zákonom v rozsahu potrebnom na poskytovanie hlavných investičných služieb,

- vykonávanie obdobných činností ako s hlavnými investičnými nástrojmi v prípade, ak ide o cenné papiere a deriváty, ktoré nie sú investičnými nástrojmi.

Z predchádzajúceho možno vyvodieť, že investičnými službami nie sú tie činnosti, ktoré je dovolené vykonávať len na základe bankového povolenia, t. j. prijímanie peňažných vkladov (spojených s poskytovaním úrokov alebo iných odplát, ktoré sú daňovým výdavkom) a poskytovanie úverov a pôžičiek (z návratných peňažných prostriedkov získaných od iných osôb). Naopak, zákon č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o bankách“) poskytuje možnosť bankám a pobočkám zahraničných bánk (ďalej len „banka“) vykonávať niektoré z investičných činností, ak získali povolenie od Úradu pre finančný trh podľa zákona o cenných papieroch ako obchodníci s cennými papiermi a ak majú následne tieto činnosti uvedené aj v bankovom povolení. V tejto súvislosti však ani zákon o bankách nepoužíva pojem „investičné bankovníctvo“, ale pojem „investičné obchody“.

Z porovnania obsahu investičného bankovníctva s platnou legislatívou je zjavné, že IB neobsahuje tie (typicky) bankové činnosti, ktoré možno vykonávať len na základe bankového povolenia. Činnosti, ktoré tento pojem vyjadruje, sú vlastne činnosťami, ktoré upravuje zákon o cenných papieroch ako investičné služby a ktoré možno vykonávať výlučne na základe povolenia udeleného Úradom pre finančný trh. I keď „investičné bankovníctvo“ je zaužívaným výrazom, jeho používanie pri inzerovaní ponuky subjektov, ktoré nie sú bankami nemožno považovať za vhodné a ani správne z nasledujúcich dôvodov:

- ide o poskytovanie investičných služieb, nie bankových služieb, resp. obchodov,

- slovo „bankovníctvo“ vyvoláva predstavu, že reklamované činnosti ponúka subjekt, ktorému bolo udelené bankové povolenie, ale v skutočnosti to tak nie je,

- investičným bankovníctvom sa zaoberajú samostatné špecializované banky a v rámci univerzálnych,

resp. komerčných bánk tento druh obchodov (činností) je organizačne, účtovne a informačne oddelený od typicky bankových obchodov.

Uverejňovanie ponuky služieb investičného bankovníctva subjektmi, ktorým nebolo udelené bankové povolenie je teda zavádzajúce, najmä ak takéto zverejnenia neobsahujú bližšiu špecifikáciu ponúkaných činností alebo aspoň upozornenie, že v skutočnosti ide o činnosti podľa zákona o cenných papieroch a nie o činnosti (obchody) podľa zákona o bankách.

Privátne bankovníctvo (súkromné bankovníctvo)

Privátne bankovníctvo – private banking (ďalej aj „PB“) je tiež historicky vyvinutou ekonomickou a bankovou kategóriou, používanou v súvislosti s výkonom bankových činností. Nejde teda o kategóriu právnou; pojem „privátne bankovníctvo“ nie je definovaný v slovenskom právnom poriadku, ani používaný v zákonoch alebo iných právnych predpisoch.

Privátne bankovníctvo predstavuje poskytovanie bankových služieb najmä najbohatšej skupine klientov – fyzickým osobám alebo rodinám, ktorých čisté imanie dosahuje určitú požadovanú hodnotu³. Predstavuje viac úverovanie a menej prijímanie vkladov ako komerčné bankovníctvo a obsahuje aj správu investícií, resp. investičných prostriedkov uvedenej skupiny klientov. Môže ho vykonávať samostatná banka alebo určený útvar v rámci banky. Bankové obchody predstavujú v PB významnú časť poskytovaných služieb pre danú klientelu v porovnaní s objemom nimi poskytovaných investičných obchodov (na rozdiel od investičného bankovníctva).

Vychádzajúc z našej platnej legislatívy, privátne bankovníctvo predstavuje v prvom rade výkon tých činností, ktoré možno v SR uskutočňovať len na základe bankového povolenia udeleného podľa zákona o bankách (poskytovanie úverov a prijímanie vkladov). Pojem PB vyjadruje v rozhodujúcom rozsahu bankové činnosti, popritom však obsahuje aj niektoré investičné služby, t. j. činnosti, ktoré možno vykonávať len na základe povolenia udeleného podľa zákona o cenných papieroch (pozri vyššie).

Ponúkание služieb privátneho bankovníctva v reklamných aktivitách subjektov, ktoré nie sú bankami, možno teda považovať nielen za nevhodné, ale aj za hraničiacu s prípustnosťou, a to z nasledujúcich dôvodov:

– privátne bankovníctvo znamená v prvom rade poskytovanie typických bankových služieb, t. j. vykoná-

vane obchodov, na ktoré je potrebné bankové povolenie, i keď súčasne v menšej miere obsahuje aj poskytovanie investičných služieb; z toho ďalej vyplýva, že:

– poskytovateľom tohto súboru služieb môže byť vždy len subjekt, ktorému bolo udelené bankové povolenie, t. j. banka,

– privátnym bankovníctvom sa v celosvetovom meradle zaoberajú samostatné banky zamerané na najmajetnejší druh klientely a v rámci veľkej časti iných bánk sa výkonom obchodov privátneho bankovníctva venujú špecializované organizačné útvary a zamestnanci.

Uverejňovanie ponúk na poskytovanie súkromného bankovníctva subjektmi bez bankového povolenia je teda klamlivé, keďže tieto subjekty nie sú oprávnené vykonávať činnosti, na ktoré treba bankové povolenie.

Na záver tejto časti možno stručne skonštatovať, že používanie označení „investičné bankovníctvo“ a najmä „privátne bankovníctvo“ v ponukách zverejňovaných v rámci inzercie a reklamy subjektmi, ktorým nebolo udelené bankové povolenie, pôsobí nielen zavádzajúco, ale až klamlivo (§ 2 ods. 2 zákona č. 147/2001 Z. z. o reklame a o zmene a doplnení niektorých zákonov a § 45 Obchodného zákonníka). Ak by skutočne došlo k výkonu privátneho bankovníctva niektorým z takýchto subjektov, potom by mohlo v konečnom dôsledku ísť o neoprávnené podnikanie.

Nebankové (licencované) subjekty by mali namiesto ponúk investičného bankovníctva ponúkať investičné služby a pojem privátne bankovníctvo by vo svojich ponukách vôbec nemali používať.

Inštitucionálne usporiadanie investičného bankovníctva a komerčného bankovníctva

Z hľadiska inštitucionálneho usporiadania sprostredkovateľov investičných obchodov vykonávajúcich operácie na trhoch s cennými papiermi a finančnými derivátmi a sprostredkovateľov typicky bankových obchodov sa rozlišuje niekoľko modelov usporiadania investičného bankovníctva a komerčného bankovníctva. Ide o nasledujúce modely, ktoré sú výsledkom ekonomických, historických, legislatívno-regulátorských a politických faktorov: model univerzálneho bankovníctva, model oddeleného bankovníctva, model holdingovej spoločnosti a model dcérskej spoločnosti⁴.

Model univerzálneho bankovníctva reprezentuje bankový systém, v ktorom univerzálne banky súčasne vykonávajú komerčné bankovníctvo (na bankovom sprostredkovateľskom trhu) aj investičné bankovníctvo (ako investičná firma na trhu cenných papierov). Univerzálny charakter spočíva v tom, že banky prijímajú vklady, poskytujú úvery, obchodujú s cennými papiermi

³ Napr. podľa Michaela Atza (Emerging Issues Series, Federal Reserve Bank of Chicago, 1999) v USA ide o osoby alebo rodiny s príjmom najmenej 100 tis. USD alebo čistým imaním vyšším ako 500 tis. USD. Niektoré privátne banky požadujú aktíva vhodné na investovanie vo výške aspoň 1 mil. USD.

⁴ Musílek, P.: Trhy cenných papírů. Ekopress, s. r. o., Praha 2002.

na vlastný účet aj na cudzí účet, zabezpečujú emisné obchody, spravujú majetok klientov a vykonávajú platobný styk. Okrem univerzálnych bánk vystupujú na trhu cenných papierov aj nezávislé investičné spoločnosti. Komerčné bankovníctvo je obyčajne účtovne prepojené s investičným bankovníctvom a medzi oboma organizačnými zložkami bánk existuje voľný tok informácií. Tento model je prevládajúcim modelom bankovníctva v kontinentálnej Európe, pričom ho akceptovali aj členské štáty Európskej únie. Univerzálny model je v zásade vyjadrený princípom jednotnej bankovej licencie na obe tieto základné oblasti činnosti.

Model oddeleného bankovníctva sa vyznačuje výrazným oddelením komerčného a investičného bankovníctva. Vkladové, úverové obchody a platobný styk uskutočňujú komerčné banky, investičné obchody uskutočňujú investičné banky, pričom rovnaké investičné obchody vykonávajú aj iné špecializované subjekty. Model oddeleného bankovníctva vznikol z trhových dôvodov (trhový model) alebo ako dôsledok regulácie (regulátorský model).

Typickým príkladom trhového modelu oddeleného bankovníctva bolo v minulosti britské bankovníctvo. V 70. rokoch 20. stor. sa v britskom bankovníctve začal postupný prechod k modelu univerzálného bankovníctva alebo modelu dcérskej spoločnosti.

Regulátorský model oddeleného bankovníctva je charakteristický pre USA a Japonsko. V USA došlo k oddeleniu komerčného bankovníctva od investičného bankovníctva v dôsledku Glass-Steagallovoho zákona z roku 1933, ktorý bol prijatý po vlne bankových bankrotov v rokoch 1929 – 1933. Cieľom bolo potlačiť konflikt záujmov spojeného komerčného a investičného bankovníctva a vytvoriť menej rizikový bankový systém. V 80. rokoch minulého storočia sa však začala narušovať hranica medzi investičným a komerčným bankovníctvom. Regulátori (OCC a Federálny rezervný systém – FRS) povolili komerčným bankám a bankovým holdingovým spoločnostiam limitovaný výkon aktivít vzťahujúcich sa k cenným papierom (obchody s cennými papiermi, hypotekárnymi záložnými listami, finančné poradenstvo a maklérsstvo) a bankovým holdingovým spoločnostiam vlastníť investičné firmy ako dcérske spoločnosti. Od toho obdobia bankové lobistické skupiny vyvíjali silné tlaky na zrušenie Glass-Steagallovoho zákona, ktorý do určitej miery znevýhodňoval americké banky v medzinárodnej konkurencii. Financial Services Modernization Act (Gramm-Leach-Blileyov zákon) z r. 1999 umožnil zrušenie bariér medzi komerčným bankovníctvom, investičným bankovníctvom, kolektívnym investovaním a poisťovníctvom a umožnil výkon týchto činností priamo prostredníctvom finančnej holdingovej spoločnosti, teda nie ako dovtedy len prostredníctvom dcérskych spoločností.

V Japonsku bolo investičné bankovníctvo oddelené od komerčného bankovníctva po druhej svetovej vojne v dôsledku legislatívnych zmien uskutočnených podľa amerického vzoru. Oproti americkému modelu však existovali určité rozdiely. Od konca 80. rokov minulého storočia silnel tlak na zrušenie oddeleného bankovníctva. V roku 1992 bol prijatý zákon (Financial System Reform Law), ktorý otvoril cestu k univerzálnemu modelu bankovníctva. Definitívne ukončenie modelu oddeleného bankovníctva by mala priniesť realizácia opatrení prijatých v roku 1998.

Model holdingovej spoločnosti. Holdingovou spoločnosťou je obchodná spoločnosť založená na vykonávanie kontroly nad jednou alebo viacerými obchodnými spoločnosťami. Banková holdingová spoločnosť (BHS) kontroluje komerčnú banku i investičnú firmu, medzi ktorými je sesterský vzťah. Investičné činnosti sú teda vykonávané samostatnou právnickou spoločnosťou. Komerčná banka musí byť od sesterskej investičnej firmy oddelená „múrom“ obmedzujúcim personálne, informačné a obchodné prepojenie komerčného a investičného bankovníctva. Model sa rozvinul najviac v USA, kde sa takéto spoločnosti vytvorili už v priebehu 19. storočia. Slúžili najmä na obchádzanie zákazu spájania komerčného a investičného bankovníctva.

Zákon o bankových holdingových spoločnostiach z r. 1956 (iniciovaný FRS) upravil pravidlá zakladania a podnikania BHS, t. j. spoločností majúcich viac ako 25 %-ný vlastnícky podiel na základnom imaní banky. V jeho dôsledku sa začal aj na BHS vzťahovať Glass-Steagallov zákon z roku 1933 a BHS nesmeli nadobúdať priamy alebo nepriamy kontrolný podiel v nebankových subjektoch vrátane investičných spoločností. FRS v roku 1987 umožnil BHS s dostatočným kapitálom vlastníť investičné firmy ako svoje dcérske spoločnosti, ktoré mohli realizovať aj obchody zakázané podľa Glass-Steagallovoho zákona; príjmy z týchto obchodov však nesmeli presiahnuť 25 % celkových príjmov týchto dcérskych spoločností. Na prelome 80. a 90. rokov minulého storočia veľké americké bankové spoločnosti prakticky prešli na holdingový model začlenenia investičného bankovníctva. V roku 1997 FRS modifikoval systém „múru“ novými operačnými pravidlami.

Model dcérskej spoločnosti je charakteristický tým, že materská banka vykonáva len komerčné bankovníctvo a súčasne kontroluje samostatnú právnickú osobu – spoločnosť vykonávajúcu investičné bankovníctvo. Tento model môže vzniknúť regulátorskou, ale aj trhovou cestou.

Regulátorský model dcérskej spoločnosti bol zavedený z dôvodu obmedzenia konfliktu záujmov medzi komerčnými obchodmi a investičnými obchodmi. Medzi materskou bankou a investičnou firmou existuje bariéra obmedzujúca informačné, personálne a finančné

prepojenie. Tento model začlenenia investičného bankovníctva do dcérskej investičnej firmy sa používal v Dánsku a Maďarsku.

Trhový model dcérskej spoločnosti je dôsledkom rozhodnutia banky preferujúcej vyčlenenie investičného bankovníctva alebo vybraných investičných obchodov do dcérskej spoločnosti – špecializovanej investičnej firmy. Základnými motívmi sú efektívnejšie kontrolovanie nákladov, oddelenie investičného rizika od komerčno-bankových rizík a zvýšenie dôveryhodnosti podnikania celej finančnej skupiny. V posledných rokoch začínajú tento model používať aj niektoré európske univerzálne banky, ktoré na základe akvizícií získali špecializované investičné firmy (väčšinou anglosaského pôvodu) a začlenili ich do svojej finančnej skupiny.

Investičné bankovníctvo v podmienkach Európskej únie, slovenskej legislatívy a bankového systému v SR

Koncept univerzálnej banky predávajúcej najrôznejšie služby je v Európe historicky zakorenenejší⁵.

Základná banková smernica EÚ (č. 2000/12/ES Európskeho parlamentu a Rady z 20. marca 2000 o zakladaní a podnikaní úverových inštitúcií v znení neskorších smerníc) prijala univerzálny model bankovníctva. Je vyjadrený princípom jednotnej bankovej licencie, v rámci ktorej príslušné povoloňacie (dohliadacie) orgány členských štátov povoľujú bankám výkon úverových činností aj investičných činností spoločne. Zoznam týchto činností je v prílohe smernice.

Bankový systém v Slovenskej republike z hľadiska inštitucionálneho usporiadania komerčného bankovníctva a investičného bankovníctva patrí tiež k modelu univerzálneho bankovníctva, zohľadňuje však nevyhnutnosť oddeleného výkonu týchto činností. Na Slovensku pôsobí 18 bánk a 3 pobočky zahraničných bánk s univerzálnym bankovým povolením. V roku 2003 vykonávali okrem bankových obchodov viac ako 90 % celkového objemu investičných služieb⁶.

Národná banka Slovenska povoľuje banke v rámci bankového povolenia výkon úverových obchodov i výkon investičných obchodov (§ 2 ods. 1 a 2 zákona o bankách). Udeleniu bankového povolenia na výkon investičných činností však musí predchádzať udelenie

povolenia Úradu pre finančný trh na poskytovanie investičných služieb podľa zákona o cenných papieroch, t. j. vznik obchodníka s cennými papiermi.

Úverovými obchodmi zákon označuje činnosti týkajúce sa poskytovania úverov vrátane záruk (§ 34 ods. 3). Investičnými obchodmi sa na tento účel rozumejú činnosti týkajúce sa investovania do cenných papierov, obchodovania s cennými papiermi, obchodovania s právami spojenými s cennými papiermi alebo odvodenými od cenných papierov, účasť na vydávaní cenných papierov a poskytovaní súvisiacich služieb a správa cenných papierov vrátane poradenskej činnosti (§ 34 ods. 4).

Zákon o bankách, s cieľom predísť možnému konfliktu záujmov medzi obchodmi úverového (komerčného) charakteru a obchodmi investičného charakteru tej istej banky, však ukladá bankám povinnosť oddeliť úverové bankové činnosti od investičných činností. Určuje, že banka je povinná upraviť a rozdeliť vo svojich stanovách právomoci a zodpovednosť za oddelené vykonávanie úverových obchodov a investičných obchodov (§ 23 ods. 1 písm. e).

Ak nejde o verejne prístupné informácie, banka nesmie pri investičných obchodoch využívať informácie získané v súvislosti so svojimi úverovými obchodmi a pri úverových obchodoch nesmie využívať informácie získané v súvislosti so svojimi investičnými obchodmi. Banka rovnako nesmie využívať pre seba informácie získané v súvislosti so svojimi investičnými obchodmi vykonávanými na účet klienta a tiež nesmie využívať pre klienta informácie získané v súvislosti s investičnými obchodmi vykonávanými na vlastný účet. Na zabezpečenie týchto požiadaviek je banka povinná urobiť v organizačnom, riadiacom a kontrolnom systéme opatrenia na oddelenie úverových obchodov a investičných obchodov. Investičné obchody na účet klienta môže banka uskutočňovať len za podmienok výhodných pre klienta, najmä za cenu výhodnú pre klienta, a pri vynaložení odbornej starostlivosti. Banka je povinná viesť aj oddelenú evidenciu o investičných obchodoch uskutočňovaných na vlastný účet a obchodoch uskutočňovaných na účet klienta.

Posledné roky potvrdzujú udržiavanie a posilňovanie tendencií univerzálneho bankovníctva v Európe. V dôsledku vývoja (najmä zavedenia eura, poklesu úrokov a poklesu marže) sa niektoré veľké európske univerzálne banky preorientovali z veľkoobchodu na maloobchod a na získavanie nových trhov (napr. v strednej a východnej Európe). V dôsledku zatraktívnenia investičného bankovníctva sa súčasne pokúsili výraznejšie presadiť na trhu investičného bankovníctva jednak vybudovaním vlastných investičných operácií, ako aj akvizíciami menších investičných bánk.

⁵ Napríklad v roku 1999 tu zhruba 90 % investičných fondov predávali univerzálne banky, kým v USA univerzálne banky predávali okolo 35 % takýchto fondov. (Ježek, K.: Dva modely bankovníctva v EU. Bankovníctví č. 6/99, str. 31).

⁶ Najväčšie čierne ovce už trh opustili. Podpredseda rady Úradu pre finančný trh S. Šťastný o najčastejších sťažnostiach v oblasti investovania. Pravda, 19. 2. 2004.

MURRAY NEWTON ROTHBARD

prof. Ing. Ján Lisý, CSc.

Murray N. Rothbard (1926 – 1995) nesporne patrí k najvýznamnejším pokračovateľom ekonomického učenia L. Misesa. Nadviazal a ďalej rozvinul jeho teoretický a metodologický odkaz. Bol veľkým stúpencom a zástancom Misesovej praxeológie. Vo svojom diele v duchu tradícií rakúskej ekonomickej školy uplatňoval princípy metodologického individualizmu a metodologického subjektivismu, subjektívnu teóriu hraničnej užitočnosti a deduktívnu metódou ako základ praxeológie. Zvlášť možno vyzdvihnúť Rothbardov prínos do teórie peňazí v slobodnej spoločnosti, centrálneho bankovníctva a teórie ekonomického cyklu. Typic-

ká je pre neho dôrazná kritika a odmietanie štátnych zásahov a všetkých foriem etatizmu a súčasne jednoznačné preferovanie súkromného vlastníctva, nedotknuteľnosť a nenarušiteľnosť slobody občanov a uplatňovanie liberalizmu vo všetkých sférach spoločenského a hospodárskeho života.

Jeho vedecké práce sa nezaoberajú len problémami ekonómie, ale významný je tiež jeho prínos v oblasti etiky, filozofie, metodológie a histórie. Aj vďaka významnému vedeckému prínosu Murrayho Rothbarda sa teória rakúskej školy aj dnes dynamicky rozvíja a neustále aktualizuje o nové prístupy.

M. N. Rothbard sa narodil v roku 1926. V roku 1942 ukončil strednú školu v New Yorku. V roku 1945 získal titul bakalár z matematiky na Columbijskej univerzite, kde v roku 1946 ukončil úplne vysokoškolské vzdelanie z ekonómie. Na Columbijskej univerzite obhájil v roku 1956 doktorskú dizertačnú prácu a získal titul PhD.

M. Rothbard výrazne rozvinul misesovské tradície rakúskej školy v druhej polovici 20. storočia v USA. Rothbard bol jedným z aktívnych účastníkov známych Misesových seminárov na New York University v rokoch 1948 až 1969. Bol zakladateľom prvého časopisu, ktorý sa venoval špeciálne ekonomickému učeniu rakúskej školy – *Review of Austrian Economics*. Počas svojej vedeckej kariéry publikoval 25 kníh a tisíce článkov venovaných kritike štátnych zásahov a vyzdvihovaniu slobody jednotlivca a vysvetľovaniu predností slobodného fungovania trhu.

Prvé významné rozsiahle dielo vydal v roku 1962 pod názvom „Človek, hospodárstvo a štát“. V druhej svojej

knihе „Moc a trh“ vydanéj v roku 1970 predstavuje Rothbard svoju komplexnú teóriu fungovania trhového systému. V niekoľkých dielach sa venuje problematike peňazí a bankovníctva. V knihe „Peniaze v rukách štátu“ (1962) analyzuje vznik a podstatu peňazí v slobodnej spoločnosti a poukazuje na negatívne dopady štátnych zásahov do peňažného obehu. V roku 1975 vydal knihu pod názvom „Veľká depresia v Amerike“. Rothbardova koncepcia slobodnej trhovej ekonomiky by nebola úplná bez jeho diela, „Etika slobody“, ktoré vydal v roku 1981. Vysvetľuje v nej morálne základy slobodnej spoločnosti, podstatu ktorej tvorí súkromné vlastníctvo. V posledných dvoch dielach v roku 1995 „Klasická ekonómia“ a „Ekonomické myslenie pred Adamom Smithom“ analyzuje a charakterizuje vývoj ekonomického myslenia a usiluje sa o renesanciu ekonomického myslenia scholastikov, ktorí podstatu trhového systému chápali podľa Rothbarda oveľa správnejšie ako A. Smith.

Slobodný trh a hegemonistický systém

Pri vysvetlení základných princípov slobodnej trhovej ekonomiky Rothbard teoreticky a metodologicky nadväzuje na vedecký odkaz Ludwiga von Misesa a ďalej ho zdokonaľuje a rozvíja. Základom je uplatňovanie praxeologickej metódy, ktorá je založená na ľudskom konaní a na logických dedukciách vyplývajúcich z ľudského konania. Praxeológia predpokladá, že človek je bytosť konajúca a jej konanie je racionálne a účelné. Cieľom činnosti človeka je dosiahnuť lepšiu situáciu, v akej sa momentálne nachádza. Rothbard na základe praxeologickej analýzy

vymedzuje dva základné spoločensko-ekonomické systémy: systém, v ktorom sa uplatňujú trhové princípy a systém, v ktorom sa používajú hegemonistické princípy. Uplatňovanie trhových princípov prispieva k harmónii systému, zabezpečuje slobodu, prosperitu a efektívnosť spoločnosti. Presadzovanie hegemonistických princípov vyvoláva konflikty, donútenie, neefektívnosť, chudobu a chaos. Reálne spoločensko-ekonomický systém predstavuje kombinácie uvedených dvoch základných princípov: trhových a hegemonistických. Čím viac sa v konkrétnych podmienkach uplatňujú trhové princípy tým je daná ekonomike slobodnejšia a efektívnejšia.

Čím viac sa v spoločnosti presadzujú a realizujú hegemonistické princípy tým vyššie sú dane a prerozdelenie čo spôsobuje rast chudoby, rovnosť, pasivitu ľudí a celkovú ekonomickú neefektívnosť. Na slobodnom trhu získavajú všetci a výnos každého jednotlivca je dôsledkom toho, že aj ostatní ľudia dosahujú zisk. Slobodný trh maximalizuje spoločenský úžitok, pretože všetci účastníci trhu dosahujú zo svojej slobodnej činnosti prospech. V podmienkach slobodného trhu získavajú výnosy všetky subjekty, ktoré využívajú svoje schopnosti na uspokojovanie potrieb spotrebiteľov.

V podmienkach vynútenej výmeny, keď jednotlivé subjekty donúti k výmene štát formou štátnych zásahov, jedna skupina ľudí získava prospech na úkor druhej skupiny ľudí. V podmienkach štátnych zásahov a štátneho rozdelenia získava viac tá skupina ľudí, ktorá dokáže ekonomicky aktívnych ľudí prinútiť odvádzať štátu väčší objem svojich príjmov. Štátna daňová politika a prerozdelenie takto získaných prostriedkov, ako aj poskytovanie rôznych sociálnych a ekonomických privilégií pre rôzne subjekty, narušuje efektívne fungovanie trhového mechanizmu. Rothbard napríklad dokazuje, že poskytovanie rôznych foriem sociálnej pomoci chudobným zvyšuje chudobu a nezamestnanosť a motivuje tieto skupiny obyvateľstva, aby mali viac detí, čím sa ešte viac prehĺbuje a vyostruje problém, ktorý chcela vláda pôvodne riešiť. Sociálna podpora chudobných preto v skutočnosti zvyšuje ich počet, čo ďalej zvyšuje požiadavky na objem vyplácaných sociálnych podpôr, ktoré nakoniec platia ekonomicky aktívni ľudia svojimi daňami.

Podobne rôzne formy dotácií podnikom predlžujú život neefektívnych firiem na úkor efektívnych a perspektívnych firiem, čím sa narušuje racionálna štruktúra výroby a vytvárajú sa prekážky pre alokáciu výrobných faktorov z neproduktívnych do produktívnych odvetví. Tým dochádza k významnému narušovaniu trhových princípov na čo v konečnom dôsledku doplácajú všetci spotrebiteľia i podnikatelia.

Rothbard dokazuje, že „len trh umožňuje vyniknúť dômyselnému nástroju kapitalistickej kalkulácie, ktorá je nevyhnutná k efektívnej a produktívnej alokácii výrobných faktorov... Každá forma štátneho vlastníctva alebo zasahovanie do fungovania trhu narušuje alokáciu zdrojov a vytvára v ekonomike ostrovy kalkulačného chaosu. Štátom uskutočňované zdanenie a udeľovanie monopolistických privilégií narušuje trhový proces prispôsobovania a vedie k zníženiu životnej úrovne. Štátom uskutočňovaná inflácia nielenže nutne poškodzuje jednu časť populácie a prináša prospech druhej časti ale môže tiež viesť k vzniku hospodárskeho cyklu, recesii a kolapsu meny.“

Teória peňazí

Murray Rothbard sa pri analýze podstaty peňazí dôsledne opiera o teóriu svojho predchodcu Ludwiga von Misesa. Vychádza z reálne prebiehajúcich trhových, výmenných

procesov a vysvetľuje, že peniaze majú tovarovú podstatu a vznikli ako dôsledok dobrovoľnej kooperácie medzi ľuďmi. Štát nemá na vzniku peňazí žiadnu zásluhu. V procese vývoja trhovej ekonomiky sa v podmienkach voľnej konkurencie presadili ako peniaze dva tovary – zlato a striebro, ktoré nahradili ostatné tovary plniace dovtedy funkciu výmenného prostriedku. Oba uvedené tovary mali najlepšie vlastnosti na plnenie funkcie peňazí. Fungovanie slobodného trhu potvrdilo, že zlato a striebro predstavujú vzhľadom na svoje vlastnosti najefektívnejšie peniaze. Rothbard vysvetlil, že len takto slobodne prebiehajúci proces trhovej konkurencie, ktorý vygeneruje prostriedok výmeny, predstavuje jediný možný spôsob vzniku peňazí. Peniaze vznikli ako výsledok slobodného fungovania konkurenčného trhového – výmenného procesu. Štát v žiadnom prípade nemal a nemá silu a schopnosť vytvoriť pre fungovanie ekonomiky peniaze. Rothbard tvrdí, že „je najlepšie ponechať na trh, aby rozhodol o veľkosti ponuky peňazí, podobne ako je to pri iných druhoch tovarov okrem obecných, morálnych a ekonomických výhod, ktoré má sloboda pred donútením, nebude žiadna nariadená veľkosť ponuky peňazí fungovať lepšie ako iná veľkosť ponuky a slobodný trh rozhodne o produkcii zlata podľa jeho relatívnej schopnosti uspokojovať želania spotrebiteľov v porovnaní s iným produktívnym použitím“.

Rothbard vo svojich prácach o peniazoch ukazuje, že slobodná konkurencia a slobodné fungovanie trhu má schopnosť zistiť, či je najefektívnejší zlatý štandard, keď peniaze predstavuje zlato, strieborný štandard, keď peniaze predstavuje striebro, paralelné štandardy, keď peniaze reprezentujú obidva tieto kovy s voľne sa pohybujúcim výmenným pomerom. Slobodné fungovanie trhu nakoniec viedlo k situácii, že peniazmi sa stal jeden kov – zlato. Na základe týchto poznatkov Rothbard dospel k záveru o nevyhnutnosti znovuoobnovenia plného zlatého krytia papierových peňazí. To by znemožnilo vznik inflácie, pretože by nebolo možné vytlačiť papierové peniaze, ktoré nie sú kryté zlatom. Podľa Rothbarda slobodný trh a konkurencia môže existovať aj v oblasti peňažného obehu bez štátnych zásahov.

Rothbard si uvedomoval, že vznik peňazí predstavoval pre rozvoj trhovej ekonomiky významný impulz, ale zároveň to napomohlo vzniku nebezpečného spôsobu, ako mohla vláda začať vyvlastňovať zdroje jednotlivcov. V podmienkach naturálnej výmeny mohol panovník vyvlastňovať zdroje len konfiškáciou tovarov v ich naturálnej forme. V peňažnej ekonomike však vládni úradníci môžu získať časť zdrojov občanov zdanením. Vlády sa preto snažili získať kontrolu nad ponukou peňazí. Prvým opatrením bolo, že vlády si zo zákona zabezpečili právo na monopolné razenie mincí. Vznik mincového monopolu a ustanovenie tzv. zákonného platidla predstavovali základné predpoklady pre to, aby vláda mohla v plnej miere ovládať peňažný obeh. Existencia kovových peňazí bola tak veľkou prekážkou pre vznik inflácie. Ovládnutie peňažného obehu a zne-

¹ Podrobne pozri publikáciu Rothbard, M. V.: *Ekonomie štátnych zásahů*. Praha: Liberálny inštitut, 2001.

² Tamtiež, s. 400 – 401.

užívanie peňazí mohlo byť úplné až vtedy, keď vlády začali namiesto kovových peňazí používať peňažné substitúty – papierové peniaze a bankové depozitá. Postupne došlo k zániku zlatého štandardu a štandardu zlatej devízy až sa vytvoril štandard nekrytých papierových peňazí.

Rothbard vysvetľuje, že keď vlády definitívne vyradili zlato z peňažného štandardu a nahradili ho peňažnými substitútmi môžu bez väčších prekážok realizovať pre vládu výhodnú inflačnú politiku. Nebezpečenstvo pre vládu hrozí len z hyperinflácie. Ak však nevznikne hyperinflácia môže vláda (prostredníctvom centrálnej banky) regulovať ponuku peňazí a infláciu. Vládny zásah, cieľom ktorého je riešiť nejaký konkrétny problém však obyčajne vyvolá mnoho iných neočakávaných problémov. V podmienkach súčasnej ekonomiky, keď každá krajina má svoje vlastné papierové peniaze sa narušuje medzinárodná del'ba práce založená na medzinárodnej mene a vytvárajú sa tlaky na oddeľovanie spolupráce jednotlivých krajín a vznik sebestačných krajín. Neistota v menových vzťahoch neprispieva k stabilnému vývoju medzinárodného obchodu, čo ohrozuje aj životnú úroveň v jednotlivých krajinách.

Existujú rôzne kurzy medzi menami jednotlivých krajín. V krajine ktorej je inflácia vyššia ako v iných krajinách už nehrozí nebezpečenstvo odlivu zlata. Vznikajú však iné problémy v menovej oblasti. Dochádza k poklesu výmenného kurzu voči menám iných krajín v dôsledku čoho sa zvyšujú ceny dovážaného tovaru, čo má negatívny vplyv na vývoj obchodnej bilancie.

Rothbard vysvetľuje aké dôvody vedú štát uskutočňovať inflačnú politiku. Podľa jeho názorov inflácia predstavuje veľmi účinný a rafinovaný spôsobom ako môže vláda získať zdroje od občanov. Ide pritom zdanlivo o neviditeľnú a bezbolestnú formu zdanenia, zároveň však pre vývoj ekonomiky veľmi nebezpečnú formu získavania finančných prostriedkov. Inflácia vo všeobecnosti spôsobuje pokles ekonomického blahobytu. Rastúce množstvo peňazí v obehu zvyšuje ceny. Tento proces rozdelenia väčšieho množstva peňazí trvá určitú dobu a prebieha nerovnomerne. Preto niektoré subjekty v rôznom čase a priestore získavajú a iné zasa strácajú. Jednoducho povedané, firmy a obchody, v ktorých ľudia minú svoje peniaze najskôr, zvýšia svoje príjmy skôr, ako sa zvýšia ceny tovarov, ktoré oni nakupujú. Na druhej strane existujú, „vo vzdialenejších“ miestach ekonomiky subjekty, ku ktorým sa nové (inflačné) peniaze ešte nedostali. Tieto subjekty musia znášať rast cien skôr, ako sa začnú zvyšovať ich príjmy. To znamená, že v inflačnom procese tie subjekty, ktoré sa dostávajú k novým peniazom ako prvé získavajú a tie subjekty, ktoré sa dostanú k novým peniazom neskôr zase strácajú. Je zrejmé, že v tomto procese dochádza k prerozdeleniu bohatstva v prospech prvých držiteľov nových peňazí na úkor tých subjektov, ktoré získavajú nové peniaze ako posledné. Inflácia predstavuje preteky, v ktorých je najdôležitejšie to, kto sa dostane k novým peniazom čo najskôr. V týchto inflačných pretekoch sú najviac

postihnutí ľudia s pevnými príjmami ako napr. učitelia a štátni zamestnanci, ktorí v možnostiach dostať sa k novým peniazom za ostatnými subjektami vždy zostávajú. Ide o ľudí, ktorí majú mzdu dohodnutú ešte pred vznikom inflačného rastu cenovej hladiny. Inflácia postihuje aj ľudí so životným poistením, ktorí majú pevne stanovenú výšku poistného plnenia, dôchodcov, ktorí majú uzatvorené zmluvy o dôchodkovom poistení, vlastníkov nehnuteľností, ktorí majú uzatvorené dlhodobé nájomné zmluvy, ľudí vlastníacich hotovosť, majiteľov obligácií. Vážnym dôsledkom inflácie je že, dochádza k vytváraniu iluzórnych ziskov a narušenia ekonomickej kalkulácie. Rothbard ukazuje, že „vytvorením iluzórnych ziskov a narušením ekonomickej kalkulácie odstraňuje inflácia schopnosť slobodného trhu pokutovať neefektívnych a odmeňovať efektívnych podnikateľov. Všetky podniky budú zdanlivo prosperovať. Všeobecná atmosféra trhu predávajúceho spôsobí pokles kvality tovarov a služieb pre podnikateľov, pretože spotrebiteľia sa bránia zvýšeniu cien menej, keď k tomu dochádza v podobe zhoršovania kvality. V priebehu inflácie ľudia podliehajú zdaniu, rýchleho zbohatnutia. Inflácia pokutuje sporivosť a podporuje vytváranie dlhov, pretože množstvo požičaných peňazí sa bude splácať pomocou peňazí s nižšou kúpnu silou v porovnaní s ich pôvodnou hodnotou. Toto ľudí odrádza od sporenia a naopak motivuje ich to k tomu, aby si požičiavali a neskôr splácali. Inflácia preto vytváraním falošného pocitu prosperity znižuje všeobecnú životnú úroveň.

Príčiny cyklického vývoja ekonomiky

Rothbard charakterizuje a zdôvodňuje aký vplyv má inflácia na priebeh ekonomického cyklu. Na podnet vlády banková sústava vytvorí a dá do obehu nové peniaze v podobe úverov poskytnutých podnikateľom, pre ktorých predstavujú tieto zdroje formu skutočných investícií. Takéto zvýšenie ponuky poskytovaných úverov spôsobí pokles úrokovej miery. Táto situácia ovplyvní konanie a rozhodovanie všetkých subjektov na úverovom trhu. Podnikatelia, investori prijímajú svoje rozhodnutia tak, ako keby došlo k zníženiu úrokovej miery v dôsledku rastúcich úspor. Vzniká dojem, že v ekonomike sa zvyšuje objem kapitálu, ktorý sa môže investovať na výrobu nových tovarov. Pokles úrokovej miery spôsobuje, že spotrebiteľia znižujú úspory, ale podnikatelia vzhľadom na nízku úrokovú mieru zvyšujú svoj dopyt po úveroch a stále viac investujú. Zo získaných (inflačných) úverov firmy financujú vyššie mzdy zamestnancov a platia zvýšené ceny za nákup investičných statkov. Zvyšuje sa výroba investičných statkov a zároveň sa začínajú využívať doteraz nevyužívané výrobné zdroje. Vzniká situácia, že na trhu je nedostatok kapitálu vzhľadom na rastúcu výrobu. Spotrebiteľia nezvyšujú úspory, pretože zvyšujú svoju spotrebu, čím rastie dopyt po spotrebných tovaroch. Ekonomika existujúca v podmienkach vzácnosti,

³ Rothbard, M. N.: Peniaze v rukách štátu. Liberálny inštitút. Praha 2001, s. 43.

⁴ Tamtiež, s. 63.

⁵ Rothbard, M.: Peníze v rukou státu. Liberálny inštitút, Praha 2001, str. 104.

kedy existuje obmedzené množstvo výrobných zdrojov nemôže vyprodukovať súčasne väčšie množstvo spotrebných statkov a súčasne tiež väčšie množstvo investičných statkov. Rothbard dokazuje, že tým, že sa do obehu dostali nové (inflačné) peniaze – bohatstvo hospodárstva sa nezmenilo, došlo len k zmene jeho štruktúry v podmienkach, keď sa nerealizovali trhové princípy. Poskytnuté úvery nie sú produktom dobrovoľných úspor ako je to v prípade investícií, ktoré vygeneruje slobodne fungujúci trh. Tieto nové peniaze získané formou úverov podnikateľa investujú do rôznych projektov a platia za nakúpené výrobné faktory v podobe vyšších miezd a cien. Tieto nové peniaze vyvolávajú dojem ako by sa úspory zvýšili, čo v skutočnosti neplatí a tak realizované investície sa ukážu ako neefektívne, nehospodárne a neperspektívne.

V dôsledku emisie inflačných peňazí sa hospodárstvo dostáva do situácie, kedy mnohé výrobné zdroje boli umiestnené do takých odvetví, kde ich nie je možné dokončiť a využívať. Podnikatelia začínajú pociťovať nedostatok peňazí, rastie úroková miera, vzniká tlak na obmedzenie podnikateľskej aktivity. Umelo vyvolaná expanzia hospodárstva emisiou inflačných peňazí a politikou lacných peňazí tak prerastie do fázy recesie, čím začína postupne proces odstraňovania zlých investícií a postupne dochádza k efektívnej alokácii výrobných zdrojov. Proces alokácie výrobných zdrojov, tak aby umiestnenie týchto výrobných zdrojov zodpovedalo trhovým podmienkam a bolo efektívne a perspektívne, si vyžaduje značné náklady, pričom časť vynaložených zdrojov je nenávratná.

Analýza podstaty peňazí a bankového systému umožnila Rothbardovi vysvetliť príčiny vzniku inflácie ako aj jej vplyv na cyklický vývoj ekonomiky. Podľa Rothbarda inflácia je pre ekonomiku vždy nebezpečná nakoľko vyvoláva ekonomickú nerovnováhu v dôsledku čoho dochádza k obohateniu jedných trhových subjektov na úkor iných subjektov.

Rothbard bol presvedčený, že najefektívnejšie môže o výške ponuky peňazí rozhodnúť trh a trhovú mechanizmus. Sloboda môže účinne fungovať aj v oblasti peňažného obehu podobne ako v iných sférach trhovej ekonomiky. Ani peňažný obeh si podľa Rothbarda nevyžaduje štátne zásahy, pretože vláda je v svojej podstate inflačná inštitúcia. Rothbard sa domnieva, že štruktúra bankového systému, na čele ktorého je centrálna banka a pôsobiace

komerčné banky, je zodpovedná za vznik hospodárskeho cyklu. Centrálna bankovníctvo v slobodnej trhovej ekonomike je podľa neho umelým a cudzorodým článkom, ktorý vyvoláva všetky vážne hospodárske problémy.

Rothbard sa domnieva, že aj v medzinárodnej sfére papierové peniaze, vystupujúce v rôznych podobách, predstavujú prostriedok neoprávneného obohacovania. Dokázal, že všetky systémy papierových peňazí sú produktom štátu a vznik a snaha zdokonaľovať medzinárodný menový systém predstavuje pokračovanie prerozdelenia bohatstva v medzinárodnom rámci. Rothbard sa preto kriticky stavia k budúcemu vývoju medzinárodných menových problémov. Uvádza, že „svetová papierová mena a svetová centrálna banka sú konečným cieľom svetových lídrov inšpirovaných keynesovstvom a bližším cieľom je návrat k podobe bretonwoodskému systému. Už dnes sa viaceré centrálna banky usilujú koordinovať menové a hospodárske politiky, harmonizovať mieru inflácie a stanovovať menové kurzy. Militantný tlak na vytvorenie európskej papierovej meny, ktorú vydáva Európska centrálna banka, vyvolá vraj veľmi skoro úspech. Tento cieľ je interpretovaný pre dôverčivú verejnosť pod falošnou zámkou, že Európske hospodárske spoločenstvo založené na slobodnom obchode si nutne vyžaduje zastrešujúcu európsku byrokráciu, jednotné zdanenie na celom území a zvlášť vytvorenie Európskej centrálnej banky a papierových peňazí. Keď sa tento cieľ dosiahne bude nasledovať koordinácia s Federálnym rezervným systémom. Bude aj potom zriadenie celosvetovej centrálnej banky v nedohľadne? Preto podľa Rothbarda je budúcnosť dolára a celého medzinárodného menového systému veľmi neistá.

Rothbard predpokladá, že pokiaľ sa nevrátime ku klasickému zlatému štandardu pri realistických cenách zlata, je medzinárodný menový systém odsúdený k neustálym posunom od pohyblivých výmenných kurzov k pevným a späť, pričom každý z týchto systémov prináša neriešiteľné problémy, funguje zle a nakoniec sa rozpadá. Túto predpoveď môže zmeniť len zásadná zmena amerického a svetového menového systému, ktorá spočíva v návrate ku komoditným peniazom slobodného trhu (napr. zlatu) a v úplnom odstránení štátu z menovej scény.

⁶ Tamtiež.

Najvýznamnejšie ekonomické diela M. Rothbarda

- Rothbard, M. N.: *Man, Economy and State*. L. von Mises Institute, Auburn University, 1993. (Človek, hospodárstvo a štát).
- Rothbard, M. N.: *Power and Market*. Kansas City, Sheed Andrews and Mc Meel, Inc. 1997. (Moc a trh).
- Rothbard, M. N.: *What Has Government Done to Our money*. Ludwig von Mises Institute. Auburn University, 1990. (Čo urobila vláda s našimi peniazmi).
- Rothbard, M. N.: *Classical Economics*. Edward Elgar 1995. (Klasická ekonómia).
- Rothbard, M. N.: *Economic Thought before Adam Smith*. Edward Elgar 1995. (Ekonomické myslenie pred Adamom Smithom).
- Rothbard, M. N.: *America's Great Depression*. Kansas City, Sheed and Word, Inc.- 1975. (Veľká depresia v Amerike).
- Rothbard, M. N.: *The Ethics of Liberty*. New York University Press 1981. (Etika slobody).
- Rothbard, M. N.: *The Case Against the Fed*. L. von Mises Institute, 1994. (Prípád FED).

LEGISLATÍVA EURÓPSKEJ ÚNIE

VÝKLAD POJMOV (POKRAČOVANIE)

Hospodársku a menovú úniu ako pojem možno vysvetliť ako proces, pomocou ktorého sa harmonizuje hospodárska a menová politika členských štátov Európskej únie.

Opt-out clause (doložka o neúčasti) je inštitút, využitím ktorého sa členský štát Európskej únie nezúčastňuje určitej oblasti spolupráce v rámci Európskej únie.

Eurozóna je vytvorená štátmi Európskej únie, ktoré prijali jednotnú menu euro a v ktorej sa uplatňuje jednotná menová politika Európskej centrálnej banky.

Eurosystém pozostáva z Európskej centrálnej banky a národných centrálnych bánk krajín Európskej únie, ktoré zaviedli euro v tretej etape hospodárskej a menovej únie. Riadiaca rada ECB je jej riadiacim a rozhodovacím orgánom. Členmi tohto orgánu sú guvernéri národných centrálnych

bank eurozóny a členovia výkonnej rady Európskej centrálnej banky.

Európsky systém centrálnych bánk pozostáva z Európskej centrálnej banky a z národných centrálnych bánk všetkých členských krajín Európskej únie, teda zahŕňa aj krajiny, ktoré neprijali euro. Jej vrcholným orgánom je generálna rada Európskej centrálnej banky, ktorej členmi sú guvernéri všetkých centrálnych bánk krajín Európskej únie a členovia výkonnej rady Európskej centrálnej banky.

Mechanizmus **ERM II** predstavuje mnohostranný systém výmenných kurzov s centrálnou paritou a štandardným flukтуаčným pásmom v rozpätí $\pm 15\%$, ktorý je založený na mnohostrannej zmluve medzi príslušným členským štátom Európskej únie, členskými štátmi eurozóny, Európskou centrálnou bankou a ostatnými členskými štátmi, ktoré sú účastníkmi tohto mechanizmu.

Mechanizmus výmenných kurzov ERM II

Medzi základné ustanovenia právnych aktov ES/EÚ upravujúce kurzové konvergenčné kritérium môžeme zaradiť ustanovenia.

1. Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva,
2. Protokolu č. 6 o kritériách konvergenzie v článku 109j Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva,
3. Rozhodnutie Európskej rady o stanovení mechanizmu výmenných kurzov v tretej etape hospodárskej a menovej únie.

Podľa čl. 109j (predtým čl. 121) Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva Komisia a Európsky menový inštitút informujú radu o pokroku, ktorý členské štáty dosiahli pri plnení záväzkov týkajúcich sa dosiahnutia hospodárskej a menovej únie. Správy zhodnotia aj to, či sa dosiahol vysoký stupeň konvergenzie, a to posúdením kritérií plnenia záväzkov členských štátov, kam patrí aj kritérium o sledovaní normálneho flukтуаčného rozpätia stanoveného mechanizmom výmenných kurzov Európskeho menového systému, minimálne počas dvoch rokov bez devalvácie voči mene iného členského štátu.

Podľa článku 3 Protokolu o kritériách konvergenzie (článok 109j Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva) kritérium účasti v mechanizme výmenných kurzov Európskeho menového systému (čl. 109j ods. 1 tretia odrážka) znamená, že členský štát dodržiaval normálne rozpätie, ako je stanovené mechanizmom výmenných kurzov Európskeho menového systému, bez výrazného napätia minimálne dva predchádzajúce roky pred vykazovaním. Osobitne v tomto období členský štát z vlastného podnetu nedevalvoval bilaterálny výmenný kurz svojej meny voči mene ktoréhokoľvek iného členského štátu.

Rozhodnutím Európskej rady o stanovení mechanizmu výmenných kurzov v tretej etape hospodárskej a menovej únie zo 16. júna 1997 (Úradný vestník C 236, 2. august

1997, str. 5 – 6) bol vytvorený mechanizmus ERM II, ktorý nahradil Európsky menový systém. Cieľom ERM II bolo naviazať meny členských štátov Európskej únie, ktoré neboli súčasťou eurozóny, na euro. Mechanizmus ERM II má za úlohu:

- slúžiť ako systém riadenia výmenných kurzov mien členských štátov zapojených do mechanizmu voči euru,
- plniť určitú úlohu v rámci konvergenčných kritérií pre prijatie eura.

Prvá úloha ERM II je vyjadrením odsekov 1.1 a 1.3 uvedeného rozhodnutia, podľa ktorých predpokladom udržateľnej stability výmenných kurzov je trvalá konvergenca ekonomických fundamentov a mechanizmus výmenných kurzov pomáha členským štátom mimo eurozóny a participujúcim na mechanizme orientovať svoju menovú politiku na stabilitu a podporovať konvergenciu, čo im v konečnom dôsledku pomáha v úsilí o prijatie eura.

Druhá úloha ERM II je vyjadrená v spomínanej Zmluve o založení Európskeho spoločenstva a v Protokole č. 6 o kritériách konvergenzie v článku 109j Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva.

Podľa uvedeného rozhodnutia k členským štátom, ktoré sa budú usilovať o prijatie eura po 1. januári 1999 sa bude pristupovať rovnako ako k tým, ktoré prijali euro ako prvé. Mechanizmus výmenných kurzov bude fungovať bez toho, aby bol dotknutý primárny cieľ ECB a národných centrálnych bánk, teda zachovanie cenovej stability. Pritom účasť v tomto mechanizme je dobrovoľná.

Centrálna parita voči euru sa definuje pre menu každého členského štátu mimo eurozóny. Existuje jedno štandardné flukтуаčné pásmo plus alebo mínus 15 % okolo centrálnej parity. Individuálne sa na žiadosť členského štátu nepatriačoho do eurozóny môže stanoviť užšie flukтуаčné pásmo, ktoré je užšie ako štandardné a je v zásade zabezpečené automatickým intervenovaním a financovaním.

Spracoval JUDr. František Hetteš

INŠTITUCIONÁLNA ŠTRUKTÚRA EURÓPSKEJ ÚNIE

doc. Ing. Vladimír Gonda, PhD.

Nadchádzajúce členstvo SR v Európskej únii od 1. mája 2004 zvyrazňuje a aktualizuje potrebu mať dostatok relevantných informácií o tomto integračnom zoskupení vrátane jeho inštitucionálnej štruktúry. Cieľom príspevku je priblížiť inštitucionálny rámec Európskej únie a predstaviť hlavné orgány EÚ – Európsku radu, Radu Európskej únie, Európsky parlament, Európsky súdny dvor (Dvor audítorov) a Európsku centrálnu banku, ako aj poradné orgány – Hospodársky a sociálny výbor a Výbor pre regióny.

Európska rada (European Council)

Európska rada je najvyšším politickým rozhodovacím orgánom EÚ, určuje všeobecné smerovanie a politiku EÚ. Predstavuje vlastne rozšírenú Radu EÚ, stretnutia politických predstaviteľov členských štátov na najvyššej úrovni.

Založenie Európskej rady bolo dané potrebou konzultovať zásadné otázky európskeho integračného procesu priamo vedúcimi predstaviteľmi štátov a vlád. Spočiatku išlo o nepravidelné stretnutia; od roku 1975 sa tieto schôdzky (tzv. summity) konajú pravidelne, čím bol vytvorený priestor na vedenie regulárnych politických konzultácií.

Európska rada združuje hlavy štátov, premiérov členských krajín EÚ a predsedu Komisie; sú jej nápomocní ministri zahraničných vecí členských štátov a prvý viceprezident Komisie. Stala sa de facto najvyšším politickým orgánom únie – na základe Zmluvy o EÚ zastreňuje všetky tri piliere tzv. maastrichtského chrámu.

Jej funkciou nie je prijímať rozhodnutia, ale prezentovať národné záujmy a hľadať spoločné postoje zúčastnených krajín. Na pôde Európskej rady sa vymedzujú hlavné politické smery a impulzy na rozvoj Únie, ktoré potom realizuje Rada a Komisia, posudzujú sa kľúčové problémy vývoja integračného procesu a formuluje stratégia ďalšieho vývoja EÚ.

Od roku 1986 sa Európska rada schádza aspoň dvakrát ročne v hlavnom meste predsedníckeho štátu, pričom summity sú vo väčšine prípadov plánované na dva dni. V prípade potreby sa môžu konať aj mimoriadne, resp. krízové summity, ktoré prerokujú aktuálne témy najvyššej dôležitosti. Predsedníctvo vykonávajú postupne všetky členské štáty, v súčasnosti po dobu šiestich mesiacov. Pôvodný abecedný rotačný systém bol v roku 1995 – po rozšírení EÚ o Švédsko, Fínsko a Rakúsko – nahradený novým systémom rotácie, ktorého cieľom bolo zabezpečiť, aby v rámci trojice po sebe idúcich štátov bola zastúpená vždy jedna veľká krajina a aby po sebe nenasledovali neutrálne štáty ani noví členovia.

Európska rada predkladá Európskemu parlamentu správu po každom svojom zasadnutí a každoročne písomnú správu o dosiahnutom pokroku EÚ.

Rada Európskej únie (Council of the EU)

Rada Európskej únie (Rada EÚ, nazývaná tiež Rada ministrov alebo len Rada) je hlavným rozhodovacím, normotvorným orgánom. Spolu s Komisiou a Európskym parlamentom predstavuje súčasť základného inštitucionálneho trojuholníka Spoločenstva. V inštitucionálnom mechanizme je tým prvkom, ktorý vyjadruje národné záujmy členských štátov.

Radu EÚ tvoria zástupcovia vlád členských krajín EÚ, pričom každý štát do nej deleguje jedného reprezentanta. Zloženie Rady sa mení v závislosti od charakteru prerokúvaných otázok. Môžu ju tvoriť ministri zahraničných vecí, ministri financií, ministri hospodárstva, ministri poľnohospodárstva atď. Prácu týchto špecializovaných rád koordinuje Rada zložená z ministrov zahraničných vecí.

Post prezidenta Rady sa strieda vždy po pol roku v presne určenom poradí a podľa dohodnutého kľúča. Zasadnutia Rady EÚ zvoláva úradujúci predsednícky štát (podnet na jej zvolanie môže podať ktorákoľvek členská krajina, resp. aj predseda Komisie). Stretnutia Rady sa spravidla konajú v Bruseli alebo v Luxemburgu (prípadne v predsedníckej krajine) a plánujú sa – s výnimkou mimoriadnych zasadnutí – sedem mesiacov dopredu vzhľadom na časové vyťaženie ministrov členských krajín.

V kompetencii Rady je prijímať najzávažnejšie zákonodarné predpisy, ktoré nadobúdajú podobu nariadení alebo smerníc. Nariadenia majú všeobecnú platnosť. Sú záväzné pre všetky členské štáty a v ich rámci pre všetky subjekty vrátane jednotlivcov, ktorých vzťahy upravujú. Nariadenia zodpovedajú zákonu na národnej úrovni. Aplikujú sa priamo, t. j. nevyžadujú prenesenie do vnútroštátneho práva, a sú nadradené národným právnym normám.

Smernice (direktívy) sú záväzné pre všetky členské

štáty, ktorým ukladajú, aby ich v priebehu určitej doby implementovali do svojho národného práva. Členské krajiny však majú možnosť samy si zvoliť spôsoby a metódy ich realizácie, ktoré považujú za najvhodnejšie. Smernice sú záväzné čo sa týka výsledku, ktorý sa má dosiahnuť, nie spôsobu dosiahnutia cieľa, ktorý zostáva v právomoci každej krajiny.

Úlohou predsedu Rady je riadiť rokovanie a tiež sledovať rozloženie síl a utváranie koalícií medzi členskými krajinami, čo je dôležité z hľadiska efektívneho riadenia zasadnutia a jeho smerovania k záverečnému hlasovaniu. Na získanie informácií o názoroch prítomných krajín môže využiť také nástroje, ako usporiadanie guľatého stola, indikačné hlasovanie, prerušenie rokovania a individuálne konzultácie, predĺženie zasadnutia (tzv. maratón a tzv. zastavenie hodín), neformálne zasadnutia (napr. formou pracovného obeda alebo večere) a pod.

V závislosti od oblasti a predmetu rokovania Rada EÚ rozhoduje buď väčšinou hlasov, kvalifikovanou väčšinou alebo jednomyseľne.

Jednomyseľné hlasovanie (s faktickým právom veta) sa uplatňuje len pri otázkach zásadnej dôležitosti, ako je napríklad prijímanie nového členského štátu, zmeny v zmluvách či schvaľovanie novej spoločnej politiky. Pri tomto hlasovaní disponuje každá krajina jedným hlasom a môže kedykoľvek predložený návrh vetovať.

Väčšinové hlasovanie zodpovedá pokročilejšej fáze integrácie a je nevyhnutné pre udržanie dynamiky integračného procesu. V praxi sa používa pri procedurálnych otázkach. Tento model, pri ktorom každý štát disponuje jedným hlasom, predstavuje ale pre členské krajiny riziko, že budú ľahko prehlasované.

Hlasovanie kvalifikovanou väčšinou patrí v súčasnosti k najčastejšie používaným modelom. Pre tento spôsob hlasovania sú hlasy členských krajín „vážené“, pričom počet pridelených hlasov sa upravuje pri každom rozšírení Spoločenstva. Rozdelenie hlasov je predmetom debaty, závisí od veľkosti krajiny meranej počtom obyvateľov.

Osobitný orgán na úrovni Rady tvorí tzv. Trojka, ktorá bola založená Londýnskou správou z 13. októbra 1981. Tvorí ju minulý, súčasný a budúci predsednícky štát Rady. Jej význam spočíva v zabezpečení kontinuity priorít, ktoré inštitúcie EÚ v danom období sledujú. Politické rokovania v 90. rokoch minulého storočia viedli k tomu, že predsedníckymi krajinami Rady v poradí za sebou (a teda momentálnymi členmi Trojky) by nemali byť súčasne tri veľké krajiny EÚ.

Pre lepšiu komunikáciu v základnom inštitucionálnom trojuholníku bol Jednotným európskym aktom (1986) založený nový útvar, tzv. trialóg. Ide o pravidelné stretnutia predsedov Rady, Komisie a Európskeho

parlamentu. Cieľom je harmonizácia postupu všetkých troch orgánov.

Európska komisia (European Commission)

Európska komisia je vrcholným iniciatívnym, výkonným a správnym orgánom, ktorý zodpovedá za vypracovanie a prezentáciu návrhov politiky EÚ a jej realizáciu a uplatnenie v praxi. Pre jej nezastupiteľnú funkciu pri predkladaní legislatívnych návrhov sa zvykne označovať ako „motor“ Spoločenstva. Sídlí (podobne ako Rada) v Bruseli, ktorý sa považuje za akési neoficiálne „hlavné mesto EÚ“ (Šíbl, s. 37). Administratívny aparát Komisie zabezpečujúci jej bežnú agendu tvorí takmer 20 tisíc úradníkov, z čoho je asi 15 % prekladateľov a tlmočníkov.

Hlavnou náplňou práce Komisie je príprava legislatívnych návrhov, ktoré sú následne schvaľované v Rade a v Európskom parlamente. Komisia je ďalej povinná dozerať na plnenie zakladajúcich zmlúv a realizáciu rozhodnutí (nariadení a smerníc) vydaných Radou, koordinuje aktivity EÚ. Je zmocnená vykonávať politiku voľnej súťaže, má kompetencie v otázkach kartelových dohôd vrátane kontroly a realizácie prípadných sankcií, má právomoci pri riadení spoločných politík, spravuje rozpočet EÚ, dohliada na spoluprácu EÚ s inými štátmi, zabezpečuje pomoc bývalému východnému bloku prostredníctvom predvstupových programov atď.

Na rozdiel od Rady, ktorej členovia reprezentujú národné záujmy svojich krajín, Komisia je pri rozhodovaní nezávislým orgánom. Jej členovia nesmú prijímať inštrukcie od jednotlivých krajín, ale musia sledovať záujmy EÚ ako celku.

Európska komisia má 20 členov – predsedu a 19 komisárov, z ktorých každý zodpovedá za určitú politickú oblasť alebo niekoľko oblastí (napr. vonkajšie vzťahy, rozšírenie EÚ, hospodárske a menové záležitosti, obchod, hospodársku súťaž, výskum a pod.) a prípravu legislatívy vo svojom okruhu pôsobnosti. Veľké krajiny EÚ – Nemecko, Francúzsko, Veľká Británia, Taliansko a Španielsko – sú v Komisii zastúpené dvoma predstaviteľmi, ostatných desať menších krajín má jedného reprezentanta. Po rozšírení EÚ o 10 nových krajín by sa počet členov Komisie mal rozšíriť na 25, tak aby v nej mal svojho zástupcu každý členský štát.

Do roku 1995 boli členovia Komisie menovaní národnými vládami na štyri roky. Od roku 1995 je ich funkčné obdobie päťročné. Sleduje sa tým cieľ, aby mandát Európskej komisie bol časovo zhodný s päťročným mandátom Európskeho parlamentu, ktorý volí Komisiu, a to vždy ako celok. Európsky parlament teda nemá možnosť odmietnuť jednotlivých členov Komisie.

Európsky parlament môže dvojtretinovou väčšinou vysloviť Komisii nedôveru, a tak ju prinútiť hromadne (en bloc) rezignovať. Zatiaľ sa tak nestalo.

Zostaveniu Komisie predchádza voľba jej predsedu, ktorá je podľa Amsterdamskej zmluvy (1999) podmienená súhlasom Európskeho parlamentu. V tejto funkcii sa na základe politickej dohody striedajú (rotujú) reprezentanti malých a veľkých členských štátov. Kandidát na predsedu musí byť predovšetkým osobnosťou, ktorá je schopná získať všeobecnú podporu.

Zásadný vplyv na zintenzívnenie európskeho integračného procesu mali Komisie vedené Jacquesom Delorsom (1985 – 1995). Tzv. Delorsova správa z apríla 1989 obsahovala plán vytvorenia Hospodárskej a menovej únie a zavedenia spoločnej meny v troch štádiách. V prvom období sa členské štáty Spoločenstva mali zamerať na ekonomickú konvergenciu a na prehĺbenie spolupráce v oblasti menovej a hospodárskej politiky. Predmetom druhej fázy mala byť nevyhnutná inštitucionálna príprava zavedenia spoločnej meny, vytvorenie Európskej centrálnej banky a tiež zúženie fluktuáčného pásma európskych mien. V poslednej tretej fáze malo dôjsť k zafixovaniu menových kurzov a zavedeniu spoločnej meny.

Na čele súčasnej Európskej komisie je od 15. 9. 1999 Talian Romano Prodi. Hlavnú činnosť Prodiho Komisie predstavuje riešenie otázok súvisiacich s rozšírením EÚ o krajiny strednej a východnej Európy.

Európsky parlament (European Parliament)

Európsky parlament je vrcholným dozorným a kontrolným orgánom EÚ. Jeho základnou úlohou je spolurozhodovanie na prijímaní zákonov Európskej únie, schvaľovanie rozpočtu EÚ a kontrolná činnosť. V inštitucionálnej štruktúre Spoločenstva má spolu s Komisiou predstavovať inštitúciu, ktorá reprezentuje nadnárodné záujmy, reprezentuje obyvateľov EÚ a je nimi priamo volený.

Postavenie a právomoci Európskeho parlamentu sa postupne menili. Až do roku 1979 bol zložený z delegátov volených nepriamo spomedzi poslancov národných parlamentov. Odvtedy je priamo volenou inštitúciou, ktorá je už nezávislá od národných parlamentov. Poslanci Európskeho parlamentu sa teraz volia každých 5 rokov priamo vo všeobecných voľbách, ktorých sa vo všetkých členských štátoch môžu zúčastniť občania starší ako 18 rokov. Najbližšie voľby sa uskutočnia v júni 2004 a mali by sa na nich zúčastniť už aj novo prijaté krajiny. V súčasnosti sa skladá zo 626 zástupcov členských štátov.

V práci Európskeho parlamentu prevažovala zatiaľ poradná a kontrolná funkcia. V legislatívnej oblasti

pôsobil spočiatku len ako konzultatívny orgán, neskôr spoločne s Radou sa podieľal na príprave nariadení a smerníc, ale nehral takú úlohu ako národné parlamenty (t. j. úlohu jediného legistátora). Postupne sa posilnili parlamentné právomoci pri schvaľovaní rozpočtu EÚ a pri prijímaní nových členských štátov. K ďalšiemu posilneniu právomocí Európskeho parlamentu v rámci legislatívneho trojuholníka Komisie, Rady a Parlamentu došlo najmä na základe Amsterdamskej zmluvy (1999), ktorá rozšírila už existujúci mechanizmus spolurozhodovania na širší okruh otázok.

Funkcie Európskeho parlamentu možno rozdeliť do niekoľkých základných skupín:

1. kontrolná funkcia: Európsky parlament od svojho založenia v roku 1952 disponuje kontrolnou právomocou voči Komisii, ktorej môže vysloviť nedôveru. Prijatím Amsterdamskej zmluvy získal Európsky parlament právo schvaľovať kandidáta na predsedu Komisie a následne odsúhlasiť Komisiu ako celok. Stal sa tak fakticky orgánom plne zodpovedným za pôsobenie Komisie. Na druhej strane Európsky parlament má len veľmi malé kontrolné nástroje uplatniteľné voči Rade;

2. rozpočtové právomoci: Európsky parlament participuje na schvaľovaní rozpočtu EÚ, ktorý môže aj odmietnuť ako celok;

3. legislatívne právomoci: Európsky parlament sa z postavenia konzultatívneho orgánu v 50. rokoch (ktoré mu umožňovalo len vysloviť stanovisko k prerokúvaným otázkam, ale bez možnosti ovplyvniť stanovisko Rady) stal v priebehu 80. a 90. rokov vplyvnejším aktérom legislatívneho procesu. Zmluva o EÚ zahŕňa o. i. tzv. spolurozhodovaciu procedúru, ktorá už obsahuje možnosť parlamentného veta;

4. tzv. súhlasné konanie: predstavuje zvláštnu formu podielu Európskeho parlamentu na rozhodovacom procese. Amsterdamská zmluva vyžaduje súhlasné konanie v nasledujúcich oblastiach:

- na vstup nových členských štátov,
- pri podpise medzinárodných dohôd,
- v prípade zmeny štatútu Európskej centrálnej banky a stanovení jej nových úloh,
- pri schvaľovaní zmien v cieľoch a organizácii štrukturálnych fondov;

5. voľba niektorých predstaviteľov orgánov EÚ a ombudsmana: Európsky parlament volí predsedu Komisie aj Komisiu ako celok, konzultuje pri voľbe členov Účtovného dvora a pri voľbe predsedníctva ECB. Do jeho kompetencie patrí aj voľba európskeho ombudsmana, ktorý má za úlohu vyšetrovať sťažnosti fyzických i právnických osôb žijúcich na území EÚ na postup úradov, resp. na zneužívanie úradnej moci.

Pokračovanie v čísle 4/2004.

PAMÄTNÁ STRIEBORNÁ MINCA K 200. VÝROČIU ÚMRTIA WOLFGANGA KEMPELENA

Národná banka Slovenska pripravila v marci 2004 emisiu pamätnej striebornej mince, ktorá pripomenie 200. výročie úmrtia polyhistora, vynálezcu, konštruktéra a technika Wolfganga Kempelena.

Wolfgang Kempelen (23. 1. 1734 – 24. 3. 1804) patril k popredným vzdelancom svojej doby. Zastával viaceré významné úradnícke posty v Rakúsko-Uhorsku, stal sa tajomníkom a neskôr aj radcom Kráľovskej uhorskej komory v Bratislave. Svoje mimoriadne vedecko-technické schopnosti využil pri tvorbe zložitých strojov a zariadení. V parku cisárskeho zámku Schönbrunn vo Viedni skonštruoval vodozem, vytvoril systém na čerpanie vody pre Bratislavský hrad, vybudoval zavlažovacie zariadenia na Žitnom ostrove, zmodernizoval technické zariadenie soľných baní a zostrojil písací stroj pre slepcov. Preslávil sa najmä šachovým automatom z roku 1770 a neskôr aj hovoriacim automatom, ktoré sa stali svetoznámymi atrakciami. S prácou na hovoriacom stroji súvisí Kempelenovo vedecké dielo o mechanizme ľudskej reči (*Mechanismus der menschlichen Sprache*), v ktorom podrobne rozoberá názor na pôvod reči, anatómiu a fyziológiu hlasových orgánov. Pre svoje progresívne názory je označovaný za zakladateľa náuky o ľudskej reči.

Na výtvarný návrh pamätnej mince k 200. výročiu úmrtia Wolfganga Kempelena vyhlásila Národná banka Slovenska v januári 2003 verejnú anonymnú súťaž. Zúčastnili sa na nej pätnásť autori so sedemástimi prácami. Pri hodnotení súťaže odborná komisia skonštatovala, že všetky návrhy sú spracované na dobrej profesionálnej úrovni, žiaden z nich však neodporučila na udelenie prvej ceny. Ako najvhodnejší na

realizáciu vyhodnotila návrh kremnického výtvarníka Miroslava Rónaia, úspešného autora viacerých slovenských pamätných mincí, ktorý v súťaži získal druhú cenu. Na jeho návrhu komisiu zaujala vyváženosť kompozičného a obsahového riešenia oboch strán a vhodne vybrané motívy. Na averze autor stvárnil Kempelenov najznámejší vynález – šachový stroj, ktorý doplnil ilustráciou z jeho vedeckej práce o mechanizme ľudskej reči. Na reverznej strane komisia ocenila spojenie portrétu s panorámou Bratislavy, mesta, kde sa Wolfgang Kempelen narodil, kde žil a pôsobil.

Ďalšia druhá cena bola udelená Mgr. art. Petrovi Ilčíkovi. Jeho návrh oslovil komisiu najmä invenčným, zaujímavým spracovaným a výborne stvárněným portrétom na reverze a kompozičným usporiadaním motívov do prvkov šachovnice na oboch stranách. Na averze je do naznačenej šachovnice umiestnený štátny znak, Bratislavský hrad a motívy z Kempelenovho diela.

Tretia cena bola udelená Márii Poldaufovej. Autorka na averze zvolila jednoduchý motív symbolizujúci šachovnicu. Na reverze je dominantné zobrazenie fragmentov šachového stroja, ktoré dopĺňa portrét Wolfganga Kempelena, situovaný pri pravom okraji mincového poľa.

Pamätná minca v hodnote 200 Sk s priemerom 34 mm a hmotnosťou 20 g je vyrazená zo striebra s rýdzosťou 750/1000 v Mincovni Kremnica v počte 11 200 kusov, z toho 3 200 kusov v proof vyhotovení. Na hrane je nápis „VYNÁLEZCA – TECHNIK – KONŠTRUKTÉR“.

Ing. Dagmar Flaché, foto: Ing. Štefan Fröhlich

VZÁJOMNÁ POMOCNICA NEMECKÁ ĽUPČA

Po rakúsko-uhorskom vyrovnaní v r. 1867 nastal v uhorskom peňažníctve čulý ruch. Súvisel s hospodárskou konjunkúrou, rozvojom priemyslu, dopravy, prílevom zahraničného kapitálu. Tento vzostup zaregistrovala i slovenská buržoázia, ktorá si uvedomovala, že sa jej črtá príležitosť vplývať na hospodársky rozvoj, a tým aj na politické dianie v štáte. Jej obmedzené možnosti dokumentuje fakt, že spomedzi 66 účastinných bánk a sporiteľní založených v r. 1867 – 1872 boli pod jej vplyvom iba tri.

Slovenskí národovci burcovali k zakladaniu peňažných ústavov, ktoré by koncentrovali slovenský kapitál a mali slovenskú správu. Rozširovala sa sieť ústavov založených na svojpomocnom princípe, nadväzujúcich na tradície 40. rokov 19. storočia.

Dňa 2. 5. 1869 z iniciatívy miestnych národovcov vzniká v Nemeckej Ľupči Vzájomná pomocnica, ľudový peňažný ústav so slovenskou správou. Prvým správcom spolku bol Daniel Kuszy, podpredsedom Samuel st. Hendl, tajomníkom Julo Bohuš, pokladníkom Jozef Krčsméry a kontrolórom Daniel Bodiczky. Vzorom pre jej činnosť sa stali vzájomné pomocnice v Liptovskom Sv. Mikuláši a vo Veľkej Revúcej. Členmi boli aj miestny farár Martin Sztarek a pedagóg Gustáv Kordoš. Zápisnice boli vedené v slovenčine a vyplýva z nich, že pomocnica poskytovala drobné pôžičky širokým vrstvám ľudu, ale vzhľadom na svoje možnosti nebola schopná uspokojiť všetkých žiadateľov. Navyše, keď jej úrady nariadili pozmeniť stanov, nesmela prijímať mimoriadne vklady a vydávať pôžičky (opatrenie sa zrejme týkalo nečlenov spolku). Na mimoriadnom valnom zhromaždení 24. 11. 1872 podal advokát Daniel Š. Beniač (neskôr spoluzakladateľ Ružomerského účastinárskeho úverkového spolku a jeho právny zástupca) návrh, aby sa pomocnica pretvorila na sporiteľňu (účastinnú spoločnosť) a získaním finančných prostriedkov z emisie jej účastín a prijímaním vkladov vo veľkom tak umožnila poskytovanie úverov miestnemu obyvateľstvu.

Vzájomná pomocnica ukončila svoju činnosť 19. 1. 1873. Mimoriadne valné zhromaždenie odsúhlasilo jej transformáciu na Liptovsko-nemecko-ľupčiansku sporiteľňu, úč. spoločnosť.

Správcom ústavu sa stal Dr. Samuel Hlavács, podpredsedom Emil Vysnyi. Základné imanie malo byť 30 tisíc zlatých, ale ústav požiadal Sedriu o výnimku – zníženie účastinného kapitálu na 20 tisíc. Podľa výročných správ sa až do r. 1878 nevyplácali dividendy. Čistý zisk nebol vysoký, za prvých 25

Daniel Š. Beniač, na návrh ktorého sa zo Vzájomnej pomocnice vytvorila Liptovsko-nemecko-ľupčianska sporiteľňa, účastinná spoločnosť

rokov činnosti predstavoval sumárne približne 56 tisíc zlatých. Za to isté obdobie pripadli na jednu účastinu dividendy 94 zlatých.

V r. 1889 utrpela banka straty spôsobené nevhodnými obchodmi. V dôsledku tejto situácie vtedajší správca Michal Telsch a podpredseda Fedor Spitz rezignovali na svoje funkcie. V r. 1905 a 1910 došlo ku zmene stanov. Účastinný kapitál sa zvýšil najprv na 80 tisíc korún, pri druhej zmene na 160 tisíc. Nasledujúce obdobie prinieslo priaznivý vývoj, ktorý narušila 1. svetová vojna. Ústav sa však pomerne rýchlo vzchopil.

V r. 1921 došlo podľa príslušného zákona k zmene názvu ústavu na Nemecko-ľupčianska banka, úč. spo-

ločnosť, Nemecká Ľupča. Zvýšenie účastinného kapitálu bolo povolené na 1 milión korún, ale realizovalo sa len vo výške 600 tisíc. Banka spolupracovala predovšetkým s Liptovskou úvernou bankou v Lipt. Sv. Mikuláši, s filiálkou Slovenskej banky v Ružomberku, filiálkou Českej priemyselovej a hospodárskej banky v Bratislave a s filiálkou Banky československých légii v Poprade. Od poslednej menovanej dostala v r. 1927 ponuku na fúziu, ktorú ale odmietla. Podnikala opatrne a uprednostňovala úvery kryté intabuláciou. V r. 1924 zakúpila nehnuteľnosti v kúpeľoch Korytnica. Úspešný rozvoj narušili r. 1925 odhalené defraudácie v celkovej sume 831 728 Kč, ktoré spôsobil jej účtovník. Do škandálu bola zapletená aj filiálka Tatra banky v Lipt. Sv. Mikuláši a filiálka Slovenskej banky v Ružomberku, lebo defraudant získaval peniaze i z bežných účtov v týchto bankách. Následky sa podarilo zlikvidovať až r. 1930. Na ich odstránenie sa použil aj zisk z predaja kúpeľných nehnuteľností.

Banka v polovici 20. rokov zaktivizovala svoju obchodnú činnosť – poskytla napr. úver Prvej slovenskej filmovej spoločnosti Limbora (neskôr Uniofilm) v Košiciach, ako aj Alexandrovi Piklerovi, majiteľovi košickej Kaviarne Slávia. V r. 1925 poskytla Ružomerskej továrni na papier a celulózu úver vo výške 300 tisíc Kč. Nestačila však s dychom obdobiu, ktoré prinieslo pokles významu Nemeckej Ľupče v dôsledku zániku remesiel, miestnych píl a Lesného komposesorátu, a pretože neprenikla výraznejšie do iných regiónov, zostala bankou miestneho významu. Nedokázala konkurovať väčším a silnejším súperom. Na valnom zhromaždení 30. 10. 1930 akcionári odsúhlasili jej fúziu so Slovenskou ľudovou bankou v Bratislave. Dňa 16. 5. 1931 sa Nemecko-ľupčianska banka stala filiálkou tejto banky v Nemeckej Ľupči.

Mgr. Andrea Leková

Z ROKOVANIA BANKOVEJ RADY NBS

Dňa 27. februára 2004 sa uskutočnilo 4. rokovanie Bankovej rady Národnej banky Slovenska (BR NBS) pod vedením jej guvernéra Mariána Juska.

- BR NBS prerokovala situačnú správu o menovom vývoji v SR za január 2004 a rozhodla o ponechaní úrokových sadzieb na úrovni 4,50 % pre jednodňové sterilizačné obchody, 7,50 % pre jednodňové refinančné obchody a 6,00 % pre dvojtýždňové REPO tendre s obchodnými bankami.

- BR NBS konštatovala, že v poslednom období dochádza k výraznému zvyšovaniu dopytu po pokladničných poukážkach (PP) NBS na úkor dvojtýždňových sterilizačných REPO tendrov. Tento stav súvisí s očakávaniami obchodných bánk, ktoré predpokladajú pokles úrokových sadzieb. Nakoľko hlavným menovým nástrojom využívaným na sterilizáciu nadbytočnej likvidity sú dvojtýždňové REPO tendre, BR NBS sa rozhodla limitovať podiel objemu PP NBS na celkovej sterilizácii. Súhrnný objem emitovaných PP NBS by sa v budúcnosti mal pohybovať okolo úrovne 25 %. Tento postup vyjadruje dôležitosť týchto menových nástrojov a je aj v súlade s harmonizáciou menového inštrumentária s praxou uplatňovanou v Európskom systéme centrálnych bánk.

- BR NBS schválila opatrenie Národnej banky Slovenska o uverejňovaní informácií bankami a pobočkami zahraničných bánk a o spôsobe uverejňovania výročnej správy bánk a zahraničných bánk, ktoré podnikajú na území Slovenskej republiky.

Opatrenie rozširuje rozsah uverejňovaných informácií oproti doterajšiemu stavu, osobitne o informácie o finančných ukazovateľoch konsolidovaného a subkonsolidovaného celku z hľadiska vzájomných vzťahov a zloženia týchto celkov, ktorých je banka súčasťou. Informácie sú určené pre verejnosť, ktorej sa takto rozširujú možnosti porovnávania kvality a hospodárskych výsledkov jednotlivých bánk a pobočiek zahraničných bánk.

Opatrenie nadobudne účinnosť 15. marca 2004.

Komentár k rozhodnutiu BR NBS dňa 27. februára 2004 o určení úrokových sadzieb

Po prerokovaní situačnej správy za január rozhodla BR NBS o nezmenení súčasnej úrovne vyhlasovaných úrokových sadzieb. Rozhodnutie BR NBS vychádzalo z toho, že makroekonomický vývoj bol od posledného rozhodnutia BR NBS v súlade s očakávaniami, a teda aj s menovým programom na rok 2004. V súvislosti s tým považuje BR NBS súčasné nastavenie menovej politiky za primerané. Aj napriek tomu, že inflácia dosiahla nižšiu ako predpokladanú hodnotu, jej koncoročná predikcia sa

nachádza v rámci programovaného intervalu. Zároveň považuje BR NBS za potrebné monitorovať vplyv sekundárnych faktorov na vývoj inflácie, ktoré by sa mohli výraznejšie prejavíť v nasledujúcich mesiacoch. Pri rozhodovaní o úrokových sadzbách vzala BR NBS na vedomie aj revidované údaje o zahraničnom obchode v roku 2003. Tento faktor však nezohrával významnú úlohu, nakoľko v porovnaní s rokom 2002 ako aj s očakávaniami NBS na koniec predchádzajúceho roka, vykázala zahraničnoobchodná výmena priaznivé hodnoty. BR NBS zároveň konštatovala, že vývoj výmenného kurzu indikoval vplyv iných ako ekonomických fundamentov na kurzový vývoj. Preto bude NBS pokračovať v monitorovaní výmenného kurzu a najmä faktorov ovplyvňujúcich jeho vývoj. V prípade potreby bude BR NBS zvažovať vhodný nástroj na korekciu neželaného vývoja. Uvedené faktory, ktoré boli zvažované pri rozhodovaní BR NBS sú detailnejšie popísané v nasledujúcej časti.

Rast spotrebiteľských cien bol v januári ovplyvnený administratívnymi úpravami regulovaných cien a nepriamych daní. V porovnaní s očakávaniami NBS bol cenový vývoj pomalší v dôsledku presunu očakávanej zmeny cien regulovaného nájomného na február, ale aj v dôsledku trhových faktorov, kde sa prejavil nižší vplyv sekundárnych efektov a nižšia medziročná dynamika cien potravín a obchodovateľných tovarov.

Vo februári by mali cenovú hladinu najviac ovplyvniť zmeny cien regulovaného nájomného. Medzimesačne by mali rásť ceny potravín a trhových služieb, v ktorých predpokladáme efekt sekundárnych vplyvov regulovaných cien, ktorý by mal byť rozložený do niekoľkých mesiacov. Medziročná dynamika indexu spotrebiteľských cien vo februári by tak mala byť charakterizovaná krátkodobým nárastom. Doterajší, ako aj očakávaný vývoj jednotlivých faktorov však naznačuje, že ku koncu roka 2004 tak celková, jadrová ako aj čistá inflácia bez pohonných hmôt by mali dosiahnuť hodnoty v rámci koridoru stanoveného v menovom programe.

V oblasti zahraničného obchodu, aj napriek revízií údajov, bolo v porovnaní s rokom 2002 vykázané výrazné zlepšenie deficitu obchodnej bilancie a zároveň aj bežného účtu platobnej bilancie. Podľa predbežných údajov NBS dosiahol bežný účet za rok 2003 zápornú hodnotu 10,2 mld. Sk, čo by znamenalo podiel deficitu bežného účtu na HDP nižší ako 1,0 %. Komoditnú štruktúru zahraničného obchodu, kde dominuje vývoz motorových vozidiel, strojov, železa, ocele a dovoz najmä častí a príslušenstva motorových vozidiel, elektrických a meracích prístrojov, strojov a ich častí, je možné v roku 2003 považovať za priaznivú. Zároveň je však zrejmé, že zlepšenie zahraničného obchodu vychádzalo len z niektorých

odvetví ekonomiky. Priaznivý vývoj zahraničného obchodu pokračoval aj v januári, pričom v priebehu roka 2004 očakávame spomalenie dynamík tak exportu ako aj importu, v rámci ktorého by mal vzrásť investičný dovoz.

Predpokladané zvýšenie deficitu obchodnej bilancie v tomto roku a miernejšia dynamika vývozu v porovnaní s rokom 2003 naznačujú, že s ohľadom na zdravý vývoj reálnej ekonomiky nie je priestor pre pokračovanie nepriemeraného zhodnocovania nominálneho výmenného kurzu. Od začiatku roka sa výmenný kurz slovenskej koruny voči euru zhodnotil o 1,7 %, čo v porovnaní s priemernou mierou zhodnotenia v roku 2003 o 2,8 % je možné, aj v kontexte očakávaného makroekonomického vývoja, považovať za príliš rýchle.

V dôsledku tak vývoja nominálneho výmenného kurzu, ako aj rýchlejšieho rastu domácej cenovej hladiny došlo roku 2003 k výraznejšiemu zhodnoteniu reálneho výmenného kurzu v porovnaní s rokom 2002. Vzhľadom na to, že zlepšenie obchodnej bilancie a dynamický rast exportu v roku 2003 bol spôsobený len vybranými odvetvami, pre zvyšnú časť ekonomiky môže výraznejšie reálne zhodnotenie výmenného kurzu predstavovať zhoršenie ich konkurencieschopnosti. Z uvedeného dôvodu bude NBS vývoj výmenného kurzu monitorovať a vo vzťahu k celkovému makroekonomickému vývoju zvažovať jeho prípadné korekcie. V doterajšom období si zatiaľ vývoj na devízovom trhu nevyžiadal, okrem verbálnych intervencií a príležitostných priamych nákupov devíz od obchodných bánk, iné formy intervencií NBS.

V oblasti menových agregátov nemá za mesiac január NBS k dispozícii údaje, nakoľko v roku 2004 bude ich vývoj počítaný z mesačných a nie z dekadných predbežných štatistík. Preto vývoj menových agregátov bude v situačných správach hodnotený s mesačným časovým posunom. Pri celkovom hodnotení vývoja menových agregátov je zrejmé, že v roku 2003 došlo k zmene štruktúry prírastku úverov, ktoré sa koncentrovali do úverov obyvateľstvu, najmä do hypotekárnych úverov a do úverov podnikom v cudzej mene. Dynamika úverových aktivít tak prekročila 14 %, avšak vzhľadom na priaznivý vývoj

a štruktúru dovozov a neexistenciu dopytových tlakov na cenovú úroveň bol vývoj úverových aktivít považovaný za akceptovateľný. V rámci štruktúry vývoja peňažnej zásoby je v posledných rokoch zrejmy trend znižovania vkladov v cudzej mene, rastu netermínovaných a stagnáciu termínovaných vkladov, kde v sektore obyvateľstva dochádza k poklesu dynamiky vývoja. Zmena správania sa ekonomických subjektov súvisí s ponúkaným výnosom na jednotlivé druhy bankových produktov a s očakávaniami ohľadne vývoja v kurzovej oblasti. V dôsledku toho sa postupne mení orientácia najmä fyzických osôb na iné formy investovania, napríklad do podielových fondov. Z uvedeného dôvodu zaznamenáva peňažná zásoba spomaľujúcu sa dynamiku rastu.

Vývoj vybraných sektorových indikátorov reálnej ekonomiky v decembri potvrdil trendy vývoja založené v predchádzajúcom období. V priemernom vyjadrení za štvrtý štvrťrok 2003 sa rast indexu priemyselnej produkcie v porovnaní s predchádzajúcim štvrťrokom 2003 zrýchlil. Súčasne sa už päť mesiacov po sebe zmierňuje pokles tržieb v maloobchode, pričom ich objem dosiahol v decembri takmer úroveň rovnakého obdobia predchádzajúceho roka. Oživenie rovnako zaznamenávajú aj tržby za predaj motorových vozidiel a pohonných hmôt, ktoré od novembra dosahujú dynamický rast (po poklese v predchádzajúcich mesiacoch). V priemernom vyjadrení za štvrtý štvrťrok 2003 tak všetky indikátory zaznamenali vyššiu dynamiku, čo indikuje zachovanie relatívne vysokého rastu HDP pri súčasnom oživení, resp. zmierení poklesu domáceho dopytu.

V oblasti mzdového vývoja decembrové údaje potvrdili pretrvávajúce tendencie záporných reálnych miezd, čo bolo v roku 2003 ovplyvnené tak vyššou dynamikou inflácie, ako aj nižším rastom nominálnych miezd. Analýza jednotlivých spomenutých faktorov, ich vzájomnej interakcie, ako i očakávaní budúceho vývoja viedli BR NBS k ponechaniu kľúčových úrokových sadzieb NBS na nezmenenej úrovni. Banková rada NBS je však pripravená aktívne reagovať na prípadné prudké zhodnocovanie sa nominálneho výmenného kurzu slovenskej koruny.

TLAČOVÉ SPRÁVY

Nová webová stránka CEBS

Dňa 23. februára 2004 Výbor európskych bankových dohľadov (CEBS) zverejnil dočasnú webovú stránku (www.c-eps.org), aby poskytol adekvátny verejný prístup k práci tohto výboru. Vytvorenie nezávislej webovej stránky považovali členovia CEBS za prioritu už na ich prvom stretnutí 29. januára 2004. Zhodli sa na tom, že hneď od začiatku bude treba zabezpečiť transparentnosť štruktúr a činností výboru a že vytvorenie webovej stránky má špe-

ciálny význam aj z hľadiska budúcich konzultačných procesov (za Slovenskú republiku sa na zasadnutia zúčastnili viceguvernér NBS Ivan Šramko). Webová stránka je zatiaľ inštalovaná iba dočasne a v budúcich mesiacoch sa bude ďalej vyvíjať. Kým CEBS otvorí svoje priestory, možno ho kontaktovať elektronicky: info@c-eps.org.

Tlačové otázky treba adresovať Ricardovi Fernandezovi, Media Relations, Banco de Espana (comunicacion@bde.es).

Tlačové oddelenie NBS

PREHĽAD VZDELÁVACÍCH PODUJATÍ INŠTITÚTU BANKOVÉHO VZDELÁVANIA NBS NA II. ŠTVRŤROK 2004	
Názov vzdelávacieho podujatia	Dátum
APRÍL	
Business and Banking English Skills and Communication	apríl – jún
Writing for Professional Needs	apríl – jún
Finančial English	apríl – jún
Kurz anglickej gramatiky I	apríl – jún
Portfólio manažment	5. – 7.
Zákon o kolektívnom investovaní	6.
Tréning interných lektorov II	6. – 7.
Daň z pridanej hodnoty uplatňovaná v podmienkach banky	15.
Úspešné vedenie rokovania pri predaji finančných produktov	15.
Finančné riziká banky a ich riadenie III	20.
Daň z príjmov právnických osôb	27.
Efektívne budovanie a vedenie pracovného tímu	28. – 29.
Indexové obchodovanie	28. – 30.
MÁJ	
Ekonomická analýza banky	3. – 5.
Riadenie úverového rizika pre pokročilých	3. – 7.
Základný kurz bankovníctva I	3. – 7.
Platobný styk a medzibankový platobný systém	6. – 7.
Financovanie projektov a ich riadenie	10. – 12.
Ohodnocovanie hnutelného majetku pre bankové účely I	10. – 12.
Finančné nástroje a ich oceňovanie podľa medzinárodných účtovných štandardov	11. – 13.
Akvičné rokovanie pri predaji bankových produktov	11. – 13.
Private Banking	17. – 19.
Finančný manažment I	17. – 20.
Banking and Financial English	17. – 20.
Finančné riziká banky a ich riadenie IV	18.
Ako zvládať stres	18. – 20.
Banková, finančná a ekonomická nemčina I	20. – 21.
Peňažné a kapitálové trhy II	24. – 27.
EURO – ochranné prvky a možné falzifikáty	25.
Cyklus špecializovaných workshopov – Writing for Business	26.
Analýza termínových operácií	31. 5. – 3. 6.
Základný kurz bankovníctva II	31. 5. – 4. 6.
JÚN	
Banková, finančná a ekonomická nemčina II	7. – 9.
Akvičné rokovanie pri predaji úverových produktov	8.
Prejav v odbornom periodiku	8. – 9.
Dokumentárne akreditívy a záruky	9. – 11.
Culture Change	10. – 11.
Vnútrotný bankový audit	14. – 16.
Ohodnocovanie hnutelného majetku pre bankové účely II	14. – 16.
Moderná teória portfólia	17. – 18.
Finančný manažment II	21. – 23.

Ukazovateľ	Merná jednotka	1999	2000	2001	2002	2003				
						8.	9.	10.	11.	12.
REÁLNA EKONOMIKA										
Hrubý domáci produkt 1) 2)	mld. Sk	676,9	690,7	716,8	748,4		581,3*			
Medziročná zmena HDP 3)	%	1,5	2,0	3,8	4,4		4,0*			
Miera nezamestnanosti 4)	%	19,2	17,9	18,6	17,5	14,3	13,9	13,8	14,2	15,6
Spotrebiteľské ceny 3)	%	14,2	8,4	6,5	3,4	9,2	9,5	9,6	9,8	9,3
OBCHODNÁ BILANCIA 2)*										
Vývoz (fob)	mil. Sk	423 648	548 372	610 693	651 256	509 948	581 516	657 409	732 330	803 037
Dovoz (fob)	mil. Sk	468 892	590 728	713 898	747 883	523 827	596 315	674 587	750 811	826 625
Saldo	mil. Sk	-45 244	-42 356	-103 205	-96 627	-13 879	-14 799	-17 178	-18 481	-23 588
PLATOBNÁ BILANCIA 2)										
Bežný účet	mil. Sk	-47 544,0	-32 941,1	-84 891,5	-87 900,5	-3 687,3	-2 718,5	-550,1	-7 141,6	
Kapitálový a finančný účet	mil. Sk	77 617,9	63 415,1	83 173,0	234 308,9	20 673,7	8 635,5	47 531,6	40 564,1	
Celková bilancia	mil. Sk	30 137,3	34 168,8	6 866,9	160 596,0	23 517,8	12 160,4	46 323,8	36 798,0	
DEVÍZOVÉ REZERVY 4) 9)										
Celkové devízové rezervy	mil. USD	4 372,0	5 581,7	5 437,3	10 380,6	11 383,9	11 282,8	12 899,2	12 698,2	13 480,5
Devízové rezervy NBS	mil. USD	3 425,2	4 076,8	4 188,7	9 195,5	10 266,9	10 271,9	11 409,2	11 311,9	12 149,0
ZAHRANIČNÁ ZADLŽENOSŤ 4) 7)										
Celková hrubá zahraničná zadlženosť	mld. USD	10,5	10,8	11,3	13,2	14,6	15,4	16,7	17,0	
Zahraničná zadlženosť na obyvateľa SR	USD	1 944	2 021	2 095	2 452	2 717	2 860	3 111	3 157	
MENOVÉ UKAZOVATELE										
Devízový kurz 5) 6)	Sk/USD	41,417	46,200	48,347	45,335	37,490	37,116	35,273	35,234	33,604
Peňažná zásoba [M2] 4) 8)	mld. Sk	508,9	580,4	649,2	681,5	708,8	705,0	711,2	719,2	730,1*
Medziročná zmena M2 3) 8)	%	10,9	14,2	11,9	4,7	6,9	7,3	7,4	7,3	7,1*
Úvery podnikom a obyvateľstvu 4) 8)	mld. Sk	397,6	396,1	321,7	330,2	353,4	357,7	362,1	369,3	378,1*
ŠTÁTNY ROZPOČET 2) 4)										
Prijmy	mld. Sk	216,7	213,4	205,3	220,3	147,1	163,4	186,8	203,6	233,1
Výdavky	mld. Sk	231,4	241,1	249,7	272,0	180,2	201,1	227,2	246,4	289,1
Saldo	mld. Sk	-14,7	-27,7	-44,4	-51,7	-33,1	-37,7	-40,4	-42,8	-56,0
PRIMÁRNÝ TRH										
Priemerná úroková miera										
jednoročné vklady	%	12,34	9,76	6,62	5,70	4,34	4,23	4,07	3,88	3,76
krátkodobé úvery	%	19,61	13,61	11,24	9,93	8,27	8,13	8,01	8,01	7,75
krátkodobé čerpané úvery	%	17,45	11,95	9,18	8,99	7,62	7,36	6,93	7,60	7,15
PEŇAŽNÝ TRH										
Úrokové sadzby stanovované Bankovou radou NBS, platnosť od 1-dňové operácie – sterilizačné	%					31.8.2003	30.9.2003	31.10.2003	30.11.2003	31.12.2003
– rešfinančné	%					5,00	4,75	4,75	4,75	4,50
2-týždňová limitná sadzba NBS pre štandardný REPO tender	%					8,00	7,75	7,75	7,75	7,50
Základná úroková sadzba NBS	%					6,50	6,25	6,25	6,25	6,00
Priemerná úroková miera z medzibank.vkladov (BRIBOR) **										
overnight	%	11,47	7,96	7,35	7,18	5,94	5,97	5,27	6,40	5,32
7-dňová	%	13,24	8,47	7,73	7,73	6,38	6,35	5,93	6,25	5,99
14-dňová	%	13,56	8,53	7,76	7,79	6,42	6,38	6,03	6,23	6,06
1-mesačná	%	14,51	8,58	7,77	7,81	6,43	6,38	6,09	6,14	6,08
2-mesačná	%	15,16	8,58	7,77	7,80	6,39	6,33	6,04	6,06	6,04
3-mesačná	%	15,66	8,58	7,77	7,77	6,37	6,28	5,98	6,00	5,98
6-mesačná	%	16,23	8,58	7,77	7,72	6,26	6,16	5,84	5,80	5,81
9-mesačná	%		7,95	7,75	7,70	6,04	6,01	5,74	5,68	5,68
12-mesačná	%		7,97	7,76	7,68	5,96	5,93	5,65	5,63	5,65

1) stále ceny, priemer roka 1995

2) kumulatívne od začiatku roka

3) zmena oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka

4) stav ku koncu obdobia

5) kurz devíza stred, priemer za obdobie

6) od 1. 10. 1998 zrušenie fixného kurzového režimu a zavedenie floatingu

7) od 1. 1. 1999 zmena metodiky

8) vo fixnom východiskovom kurze k 1. 1. 1993

9) od 1. 1. 2002 zmena metodiky

* predbežné údaje

** od 29. 5. do 15. 10. 1997 „Monitoring úrokových sadzieb na trhu medzibankových depozít v SR“

MENOVÁ POLITIKA PO VSTUPE DO EURÓPSKEJ ÚNIE

Scenáre menovej politiky po vstupe SR do EÚ a ich dôsledky boli témou diskusného klubu Slovenského ekonomického fóra, ktoré sa konalo dňa 25. februára 2004 v Bratislave. Hosťami podujatia boli guvernér Národnej banky Slovenska Marián Jusko, predseda predstavenstva a generálny riaditeľ UniBanky Jozef Bárta a hlavný ekonóm VÚB Vladimír Zlacký.

Guvernér NBS Marián Jusko prezentoval menovú politiku v kontexte vývoja slovenskej ekonomiky v strednodobom horizonte, ktorý bude ovplyvnený viacerými zmenami ekonomického prostredia. Medzi ne patria predovšetkým vstup Slovenskej republiky do Európskej únie, realizácia daňovej a dôchodkovej reformy, reformy zdravotníctva, postupná konsolidácia verejných financií. Z hľadiska celkovej menovej politiky na najbližšie obdobie guvernér NBS nepredpokladá výrazné zmeny. Ako uviedol, výhody členstva SR v eurozóne

ne jednoznačne prevýšia nevýhody. Slovensko by sa malo do eurozóny začleniť podľa Stratégie prijatia eura v SR čo najskôr potom, keď udržateľným spôsobom splní maastrichtské kritériá, čo si vyžaduje úzku koordináciu menovej a fiškálnej politiky. Zároveň pripomenul, že vláda a NBS deklarovali záujem o vytvorenie komplexných predpokladov na zavedenie eura na Slovensku v rokoch 2008 – 2009.

Členstvo Slovenskej republiky v Európskej únii, ako aj zámer prijatia spoločnej meny euro budú v nasledujúcom období klásť zvýšené nároky tak na realizáciu hospodárskej politiky, ako i na plnenie jednotlivých cieľov definovaných národnou stratégiou prijatia eura.

WORKSHOP SVETOVEJ BANKY A ÚRADU PRE FINANČNÝ TRH

Svetová banka a Úrad pre finančný trh pripravili dňa 26. februára 2004 v spolupráci s Národnou bankou Slovenska a Sekciou bánk a poisťovní SOPK Workshop o správe podnikov (Corporate Governance) a správe súkromných penzijných fondov. Workshop, predmetom ktorého bolo prezentovať širšej odbornej verejnosti výsledky Správy o dodržiavaní štandardov a predpisov v oblasti správy podnikov, otvoril Jozef Makúch, predseda Úradu pre finančný trh.

Správa bola vypracovaná tímom Svetovej banky a Medzinárodným menovým fondom na jeseň 2003. Prehľad o správe dôchodkového systému pripravila Sue Rutledge, regionálna koordinátorka Svetovej banky pre správu podniku počas jej misie na Slovensku v roku 2003. Hodnotenie správy podniku (Corporate Governance) pripravil Alex Berg, hlavný odborník pre rozvoj súkromného sektora z Medzinárodného menového fondu.

Slovenská republika výrazne zlepšila svoj legislatívny a regulačný rámec pre oblasť správy podnikov v súlade s direktívami Európskej únie. Aj napriek tomuto pozitívnemu trendu správa Svetovej banky a MMF poukazuje aj na slabé stránky systému – oblasti, ktoré si aj naďalej budú vyžadovať zásahy a zmeny na strategickú úroveň.

Workshop bol príležitosťou prediskutovať závery správy a najmä odporúčania, ktoré by mali zabezpečiť transparentnosť a efektívnosť celého systému.

S. Babincová, foto: P. Kochan

Na obr. zľava: Sue Rutledge, Svetová banka, Jozef Makúch, Úrad pre finančný trh.

Prvá časť workshopu bola venovaná dodržiavaniu štandardov a predpisov v oblasti správy podnikov (Corporate Governance) na Slovensku. Rokovanie viedol Slavomír Šťastný, Úrad pre finančný trh.

Na obr. zľava: Alexander Berg, MMF, Viliam Harvan, MF SR, Slavomír Šťastný, ÚFT, Jennie Mills, Milford International LTD, František Okruhlica, Ekonomická univerzita v Bratislave.

